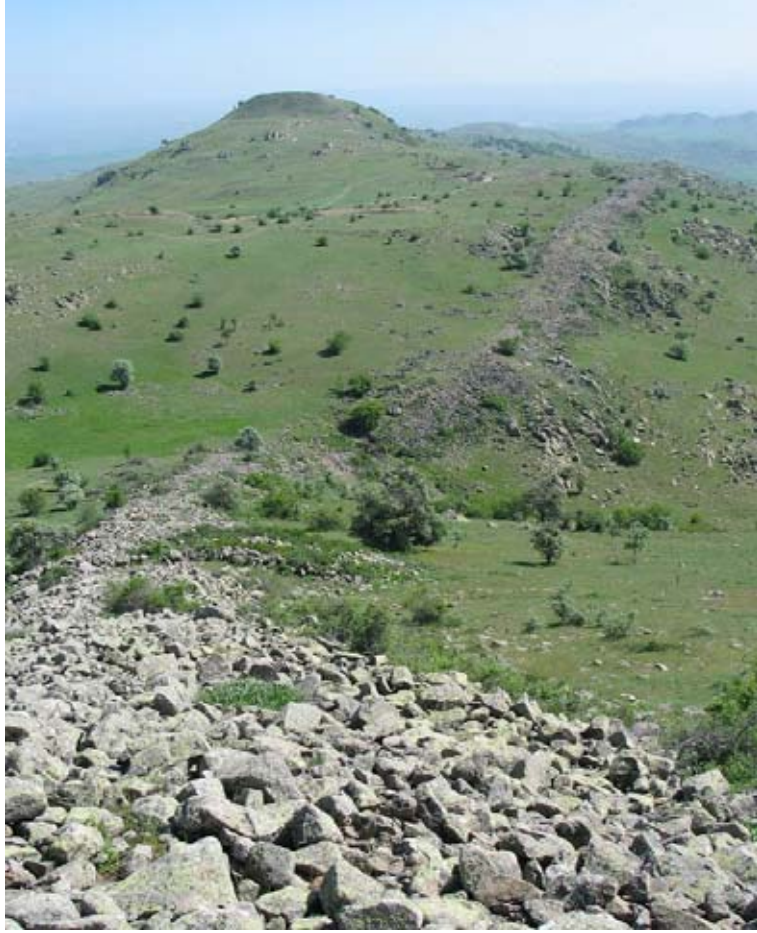

KERKENES PROJESİ

2007 ARAŞTIRMA SEZONU ÖNRAPORU

Şekil 1. Doğudan bakışla solda şehir surları, Saray Yapı Gurubunun Anıtsal Girişi ve arka planda Kale görülüyor. (06dpkc0247)

Geoffrey Summers

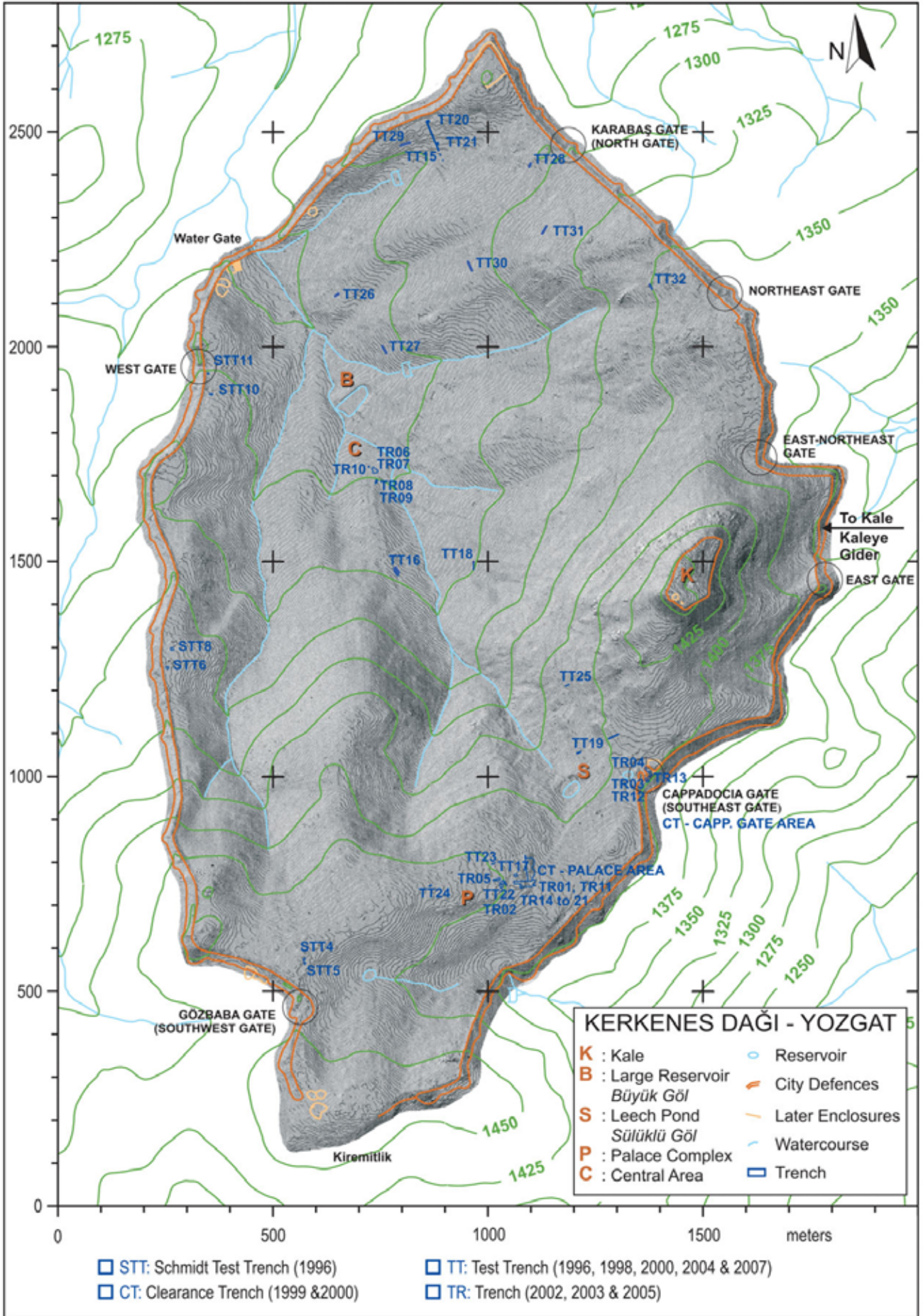
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yerleşim Arkeolojisi
Lisansüstü Programı, Ankara
Araştırmacı Öğretim Üyesi, Oriental Institute, University of Chicago
Doçent, Antropoloji Anabilim Dalı, State University of New York at Buffalo

Françoise Summers

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Ankara

Scott Branting

CAMEL Laboratuvarı Yürütücüsü, Oriental Institute, University of Chicago

Şekil 3. İşlem GIS tarafından ERDAS Imagine yazılımıyla GPS ile yüzey araştırması verilerinden hazırlanan Kerkenes sayısal arazi modeli (DTM).

2007 YILI ARAŞTIRMA EKİBİ

Şekil 4. Şahmuratlı Köyü'nde yer alan Kerkenes Araştırma Evi ve Ekolojik Merkezinin Kaleden görünümü. (07dpnc1019)

Yozgat il sınırları içinde (Şekil 2 ve 3), Kerkenes Dağ üzerinde yer alan Demir Çağı kentinde (Şekil 1) araştırma çalışmaları 1993 yılından beri çok-disiplinli uluslararası bir ekip tarafından gerçekleştirilmektedir. Şahmuratlı Köyü'nde konumlanan araştırma merkezi (Şekil 4) Kerkenes Ekolojik Merkezi ile birlikte gelişmektedir. Köy sakinleri jeofiziksel yüzey araştırması ve kazı çalışmaları ile diğer araştırma etkinliklerinde görev almaktadır.

Geoffrey D. Summers

Araştırmacı Öğretim Üyesi, Oriental Institute, University of Chicago
Doçent, Antropoloji Anabilim Dalı, State University of New York at Buffalo
ve

ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yerleşim Arkeolojisi Lisansüstü Programı
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Ankara 06531, Türkiye
İş Tel: +90 312 210 6213 *Ev Tel/Faks:* +90 312 210 1485
e-posta: summers@metu.edu.tr

Françoise Summers

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü,
Ankara 06531, Türkiye
İş Tel: +90 312 210 2221 *Ev Tel/Faks:* +90 312 210 1485
e-posta: fsummers@metu.edu.tr

Scott Branting

Yürütücü, Center for Ancient Middle Eastern Landscapes (CAMEL)
Oriental Institute, University of Chicago
1155 East 58th Street, Chicago, IL 60637, ABD
Tel: +1 773 834-1152 *Faks:* +1 773 702-9853
e-posta: branting@uchicago.edu

Ekip Üyeleri

2007 Yılı Araştırma Sezonu

Yürütücü:	Geoffrey Summers
Eş- Yürütücü:	Scott Branting
Eş- Yürütücü, mimar:	Françoise Summers
Temsilciler:	İsmail Sarıpınar ve Erdal Yiğit
Arkeolog, fotoğrafçı:	Murat Akar
İllüstratör:	Ben Claasz Cooockson
Mimar, yardımcı illüstratör:	Ahmet Çinici
Jeolog:	Nuretdin Kaymakçı
Arkeolog, lisansüstü öğrencileri:	Sema Bağcı, Tuna Kalaycı, Joseph Lehner, Yasemin Özarslan, Robert Tate ve Lee Ullmann
Jeolog, lisansüstü öğrencisi:	Ayla Pamukçu
Konservatör:	Noël Siver
Arkeolog, yardımcı konservatör:	Elizabeth Thompson
Öğrenciler:	Natalie Summers ve Pamela Summers

Arazi sonrası çalışmalar ve yayın

Ahmet Almış	Şahika Gürbüz
Aysun Akkaya	Pınar E. Kaymakçı
Emre Avcıoğlu	Ozan Koçak
Gökben Aykanat	Evangelia Ioannidou
Rémi Berthon	Lisa Kealhofer
Menekşe Bekaroğlu	Catherine Kuzucuoğlu
Claude Brixhe	David Marsh
Nurdan A. Çayırezmez	Ilkin Mehrabovi
Hande Ceylan	David Monsees
Ali Çınk	Meryem Özkan
Catherine Draycott	Refik Toksöz
Mehmet Ekmekçi	Bike Yazıcıoğlu
Erhan Gülyüz	Nilüfer B. Yöney
Peter Grave	

Kerkenes Ekolojik Merkezi Ekibi

Kerkenes Ekolojik Merkezi Ekibi ile ortak çalışmalarımızın projenin çeşitli araştırma alanlarını desteklediğini vurgulayarak, 2007 çalışma sezonu ekip üyelerinin katkılarını hatırlatmak istiyoruz.

Özlem Bağcı	Mustafa Hançerli
Pınar Balat	Tuğrul Karagüzel
Özgecan Canarslan	Güner Mutaf
Çağrı Çakır	Françoise Summers
Soofia Tahira Elias-Özkan	Neşen Sürmeli.

Kerkenes Ekolojik Merkezi Projesi 2007 etkinlikleri konusunda ayrı bir rapor hazırlanmaktadır.

<http://www.kerkenes.metu.edu.tr/keco/index.html>

TEŞEKKÜRLER

T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Orhan Düzgün ile Genel Müdürlük çalışanlarına yardım ve destekleri için teşekkürlerimizi iletmek istiyoruz. Benzer biçimde temsilcilerimiz İsmail Sarıpınar ve Erdal Yiğit'e değerli yardım ve önerileri için teşekkür borçluyuz. Ayrıca eski Yozgat Müzesi Müdürleri Mustafa Akkaya ve Ertuğrul Danık ile bugünkü Müdür Vekili Hasan Şenyurt ve müze görevlilerine devamlı yardım ve teşvikleri için teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Yozgat Valisi Amir Çiçek, Yozgat Kültür ve Turizm Müdürü Fuat Dursun, Sorgun Kaymakamı Ertuğrul Kılıç ve selefi Meftun Dalli ile Sorgun Belediye Başkanı Ahmet Şimşek ve çalışma arkadaşlarına, projeye tüm katkı ve teşviklerinden dolayı müteşekkirimiz. Ayrıca araştırmadan desteklerini esirgemeyen diğer yerel kurumlardan Köy Hizmetleri Müdürü Muharrem Şengül, TEDAŞ Müdürü Bülent Gürel ve Türk Telekom Müdürü Mutalip Efe ile Yozgat Belediye Başkanı Yusuf Başer ve ekiplerine teşekkürlerimizi iletiyoruz.

Kerkenes Projesi, Türkiye'de yerel olanaklar sağlayan Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü himayesinde bulunmakla birlikte, maalesef artık parasal destek almamaktadır.

Araştırma ekibi ve misafirlerimize geleneksel Anadolu misafirperverliğini sunan Şahmuratlı Köyü sakinleri ile Muhtar Osman Muratdağı'na candan teşekkürlerimizi sunuyoruz. Sitin korunması ve proje araştırma alanlarının bakımını görevin ötesinde bir sorumlulukla duygusuyla gerçekleştiren Kerkenes Bekçisi Mehmet Erciyas'a da büyük teşekkür borçluyuz.

Son olarak tüm araştırma ekibi üyeleri, araştırma evi personeli ve Şahmuratlı Köyü sakinleri arasından araştırma çalışmalarına katılan tüm işçilere teşekkür etmek isteriz. Onların candan, hevesli ve zorlu çalışmaları olmadan hiç bir şey gerçekleştiremezdik.

Sponsorlar

2007 sezonunun ana sponsorları University of Chicago Oriental Institute, (ABD Enerji Bakanlığı Bilim Ofisi altında DE-AC02-06CH11357 numaralı anlaşma uyarınca görevini sürdüren) University of Chicago ve Argonne National Laboratory Joint Theory Institute, Joukowsky Ailesi Vakfı, Toreador Türkiye Ltd., Archeocommunity Vakfı, John Notz ve adının açıklanmasını istemeyen bir bağışçısıdır. Ayrıca Andante Travel, İngiliz-Türk Derneği Bernard ve Innes Burrows Anı Ödülü, Charlotte Bonham Carter Vakfı ve John Kelly Consulting Inc. kaynak sağlamıştır.

Araştırma ve yayına hazırlık çalışmalarına yıl boyunca, ODTÜ Geliştirme Vakfı aracılığıyla Erdoğan Mustafa Akdağ Vakfı, Hayri Yıldız, Lafarge Sağlık, Eğitim ve Kültür Vakfı, MESA, Yenigün ve Yibitaş-Cimpor Yozgat Çimento'dan aktarılan bağışlardan yararlanılarak Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde devam edilmektedir. Artı Sistem ve Ertem bir kez daha Kerkenes Haberler'in basımını desteklemiştir.

ODTÜ proje ofisini hizmetimize sunmakta, ODTÜ Bilgi-İşlem Merkezi teknik destek sağlamakta ve ODTÜ Yayınları kendi alanında destek vermektedir. Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, ESRI, ERDAS, Geoscan, İşlem, John Haigh ve Sokkia-Seza teçhizat ve yazılım desteği sağlamaktadır.

AKG Gazbeton, Ankara Hilton, Ankara İngiltere Büyükelçiliği, Erdoğan Mustafa Akdağ Vakfı, Kavmar, Kamar Süpermarketi, MNG, New Holland Trakmak, Onduline, Üç Yıldırım ve Yibitaş Yozgat Çimento ise alanda çalışma ve yaşam koşullarımızı cömert katkılarıyla iyileştirmiştir.

Kerkenes Ekolojik Merkezi araştırma ve eğitim etkinlikleri ise Archeocommunity Vakfı, Ankara ABD Büyükelçiliği, Ankara Avustralya Büyükelçiliği DYP, Kanada Vakfı, Chevron ve BMKP-KÇF Küçük Destek Programı'nın katkıları ile sürdürülmektedir.

Geçmiş yıllarda bizi destekleyenler de dahil tüm sponsorlarımızın isimleri Kerkenes internet sayfasında da yer almaktadır.

ORTAK ÇALIŞMALAR VE PROJE OLANAKLARI

Çalışma Ortaklıkları ve Destek

Chicago University Oriental Institute ile resmi bir anlaşma imzalanarak Scott Branting projenin Eş-Yürütücüsü olarak atanmıştır. Chicago Oriental Institute Center for Ancient Middle Eastern Landscapes (CAMEL), Cornell University Malcolm and Carolyn Wiener Laboratory of Aegean and Near Eastern Dendrochronology, UC Berkeley, SUNY Buffalo, Laboratoire de Géographie Physique - CNRS, Melbourne University School of Art History, Cinema, Classics and Archaeology ve Anadolu Demir Çağı Keramikleri Projesi ile uluslararası işbirliği, alan çalışmaları, arazi sonrası çalışmalar ve yayın alanlarında sürdürülmektedir.

ODTÜ’de ortak çalışma yapılan organlar arasında Mimarlık Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Müze ve TAÇDAM yer almaktadır. Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve buna bağlı Uzaktan Algılama ve CBS Laboratuvarı, Metalurji Mühendisliği Bölümü, Malzeme Koruma Laboratuvarı, Fotogrametri Merkezi ve Yerleşim Arkeolojisi, Arkeometri ve GGIT lisansüstü programlarında görevli öğretim üyeleri ve öğrenciler araştırma ve yayın etkinliklerine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca Hacettepe Üniversitesi Hidrojeoloji ve Antropoloji Bölümlerinden bir ekip çalışmalara destek vermektedir.

Proje Olanakları

Destekçi ve dostlarımızın cömert katkılarıyla Kerkenes Projesi tesis ve olanakları büyük ölçüde iyileştirilmiş ve genişletilmiştir (Şekil 5). Bugün Erdoğan Akdağ Araştırma ve Eğitim Merkezini de içine alan Kerkenes Araştırma Evi, çok sayıda misafir ve öğrenciye evsahipliği yapabilmektedir (Şekil 6 ve 7). Öğretim üyeleri, diplomatlar, turistler ve yerel ziyaretçiler Kerkenes’de biraraya gelme olanağı bulduğunda, faydalı disiplinler arası tartışmalar gerçekleştirilmektedir (Şekil 8, 9, 10 ve 11).

Kerkenes ve Şahmurtalı Köyü Halkla İlişkiler, Kalkınma, Yardım ve Destek Derneği ŞAHDER ile ortak çalışmalar yapan Kerkenes Ekolojik Merkezi, köy sakinlerini araştırmanın günlük çalışmalarının bir parçası haline getirmektedir.

Şekil 5. Şahmurtalı Köyü yanında yer alan Kerkenes Araştırma Evi ve Ekolojik Merkezi. (07dpnc1019)

Şekil 6. Erdoğan Akdağ Araştırma ve Eğitim Merkezi çok sayıda araştırmacı, öğrenci ve ziyaretçiye evsahipliği yapmaktadır. Misafirler Ekolojik Merkezin organik bahçesi ve küçük bio-klimatik serasında yetiştirilen sebzeleri ve güneş enerjisi ile pişirilen yiyecekleri tatma fırsatı bulmaktadır. (07dpnc1921)

Şekil 7. Mayıs 2007'de Trevor Watkins (sağda) rehberliğindeki Andante Travel gezi grubu, köy hanımları tarafından hazırlanan ve Erdoğan Akdağ Merkezi'nin geniş balkonunda sunulan öğle yemeğinden en az site yaptıkları ziyaret kadar keyif aldı. Bu bize de 2006 Arkeoloji Ödülü için Andante Travel'e teşekkür fırsatı sağladı. (07dpnc0216)

Şekil 8. Andante Travel gezi grubu Mayıs 2007'de Kapadokya Kapısı önünde. (07dpnc0206)

Şekil 9. Selime Doğan, Yozgat'dan bir öğrenci grubu ile birlikte Kale'nin tepesine uzun bir yürüyüş yaptı. Etkileyici manzara, eski kentin neden bu dağın üzerine konumlandığını açıklamaktadır. (07dpnc0220)

Şekil 10. Sonbahar ziyaretçilerimiz arasında öğretim üyeleri ve diplomatlar vardı: David Hawkins, Gary Beckman, Karla Taylor, Mark Weeden, Lynn Roller ve Ankara Avustralya Büyükelçisi Peter Doyle ve ailesi. (07dpnc1036)

Şekil 11. Nancy Wilkie önderliğindeki Amerikan Arkeoloji Enstitüsü gezi ve çalışma turu, Saray Yapı Grubunun Anıtsal Girişine doğru yürüyor. (07dpnc1112)

İlkbaharda Mehmet Erciyas, köy sakinlerinden bazılarının yardımıyla bahçeyi organik sebze üretimi için hazırladı (Şekil 12). Saman balyaları ile inşa edilen ev ve küçük kerpiç işlik köy derneği ŞAHDER'in etkinliklerine evsahipliği yapmaktadır. MNG tarafından bağışlanan dört-odalı prefabrik yapı ise araştırma evindeki yatak sayısını 30 adet artırmıştır.

Eylül 2007'de 'Hands on Building' dersini alan ODTÜ öğrencileri, aralarında köy hanımlarının ekip ve misafirler için ekmek pişirdiği geleneksel bir ocağı da içeren yeni Güneş Evinin de bulunduğu çeşitli yapıların inşasına yardım etmiştir (Şekil 13). Usta işçilerin öğrencilerle deneyim ve bilgilerini paylaştığı bu program, Chevron tarafından desteklenmiştir.

Şekil 12. Kerpiç işlik (solda), saman-balyası ev (ortada) ve dört-odalı prefabrik yapı (sağda) arasında kalan bahçe organik sebzelerin yetiştirilmesi için hazırlanmıştır. (07dpnc0216)

Şekil 13. 'Hands on Building' dersini alan ODTÜ öğrencileri Güneş Evi ve araştırma evinin diğer bazı bölümlerin inşasına yardımcı olmuştur. (07dpnc0216)

Yerel örgütlerce bağışlanan yapı malzemeleri büyük bir Konservasyon İşliğinin inşa edilmesine olanak sağlamıştır (Şekil 14, 15 ve 16). Proje konservatörü Noël Siver ve diğer ekip üyelerinin sabırla biraraya getirdiği parçalanmış mimari elemanlara ait kırılğan kalıntılar bu yeni binaya yerleştirilecektir.

Şekil 14. Yeni Konservasyon İşliği (sağda), Kerkenes Konservasyon Laboratuvarı ve Deposunun (solda) yanında yer almaktadır. (07dpnc1023)

Şekil 15. Sonbaharda, ilk kar yağmadan önce, kapı ve pencereler takılarak boyanmıştır. (07dpnc3206)

Şekil 16. Yapı, geniş bir işliğe ek olarak, taş mimari elemanların tasnif ve onarımı için masaların yerleştirilebileceği kapalı geniş bir terasa sahiptir. (07dpnc1031)

2007 YILI ARAŞTIRMA SEZONU

2007 sezonu 11 Mayıs'ta başlamış ve depo 13 Haziran'da kapatılmıştır. Sezon sonunda devam eden konservasyon çalışmalarının sonuçlarını Yozgat Valisi Amir Çiçek, Sorgun Kaymakamı Meftun Dalli, Sorgun Belediye Başkanı Ahmet Şimşek ve yerel idare ve kurumlardan diğer ziyaretçilere sunabilmekten memnuniyet duyduk (Şekil 17).

Mayıs ayında Saray Yapı Grubunda jeofiziksel yüzey araştırması yapılmıştır. Ulaşım araştırmaları kapsamında şehrin aşağı bölümünde yol ağları ve yapı adalarından oluşan planının kontrolüne devam edilmiş ve Haziran ayında ulaşım modellerini denemek ve şehrin farklı bölgelerinden yerleşime ait malzeme örneklemek amacıyla yedi adet deneme açması kazılmıştır. Ayrıca Kapadokya Kapısı ile Saray Yapı Grubunun Anıtsal Girişinde temizlik ve konservasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yeni bir çalışma ortaklığı Türkiye'nin tamamında jeomanyetik tarihleme konusunda yürütülen bir projeye katkı sağlamıştır.

Sezonun büyük bölümü, daha önceki yıllarda ortaya çıkarılan mimari parçaların konservasyonu ve restorasyonu ile bir dizi sonuç raporunun hazırlanmasına ayrılmıştır. Büyük mimari parçaların onarımı ve saklanması için geniş bir kapalı teras da içeren yeni çalışma işliğinin inşası kıştan önce tamamlanmıştır.

Sempozyum

28 Mayıs – 1 Haziran haftasında Kocaeli'de gerçekleştirilen Kazı Sonuçları Sempozyumu'na Geoffrey Summers katılmış ve 2006 yılı araştırma sezonunda elde edilen önemli sonuçları sunmuştur.

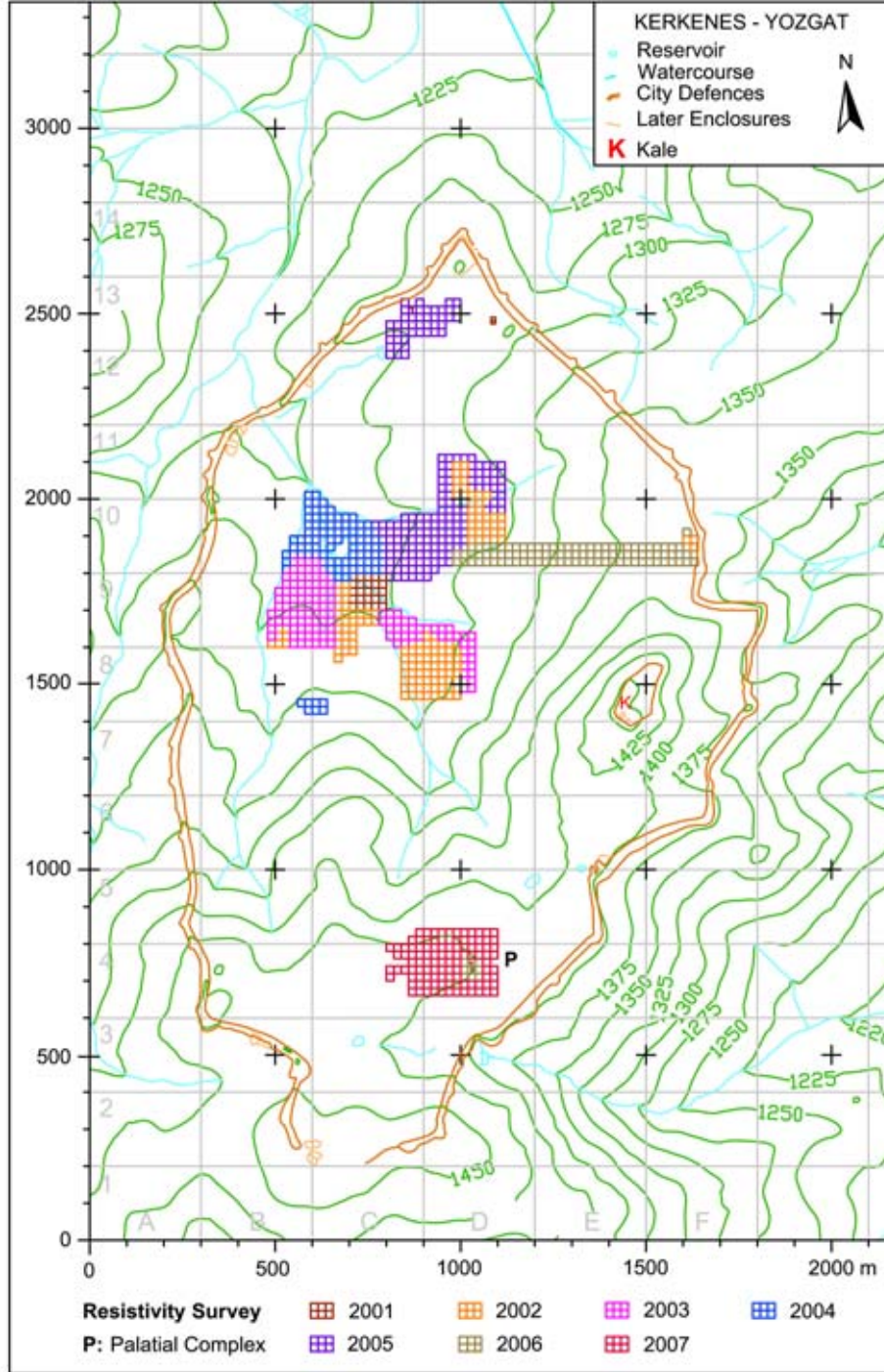

Şekil 17. Yozgat Valisi Amir Çiçek (solda), Sorgun Belediye Başkanı Ahmet Şimşek (ortada) ve Yozgat ve Sorgun'dan diğer görevliler, 2007 araştırma sezonunun sonunda konservasyon laboratuvarını ziyaret ediyor. (07dpnc0803)

KENTSEL YÜZEY ARAŞTIRMASI

Direnç Ölçer ile Jeofiziksel Yüzey Araştırması

Mayıs ayında Saray Yapı Grubu bölgesinde, bir Geoscan RM15 direnç ölçer ile 15 gün süreyle uzaktan algılama yöntemiyle yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir (Şekil 18). Toplam 42.000m² (4,2 hektar) alan incelenerek, Saray Yapı Grubunun tamamı ile bitişik kentsel yapı adalarının bazı bölümleri ortaya çıkarılmıştır.

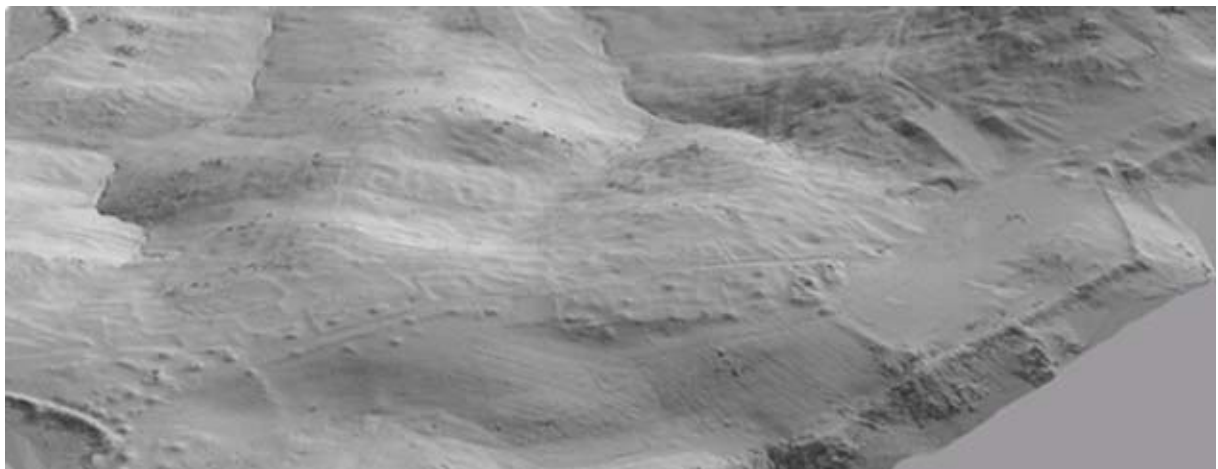

Şekil 18. Direnç yönetimiyle yüzey araştırmasının ilerleyişini gösteren harita.

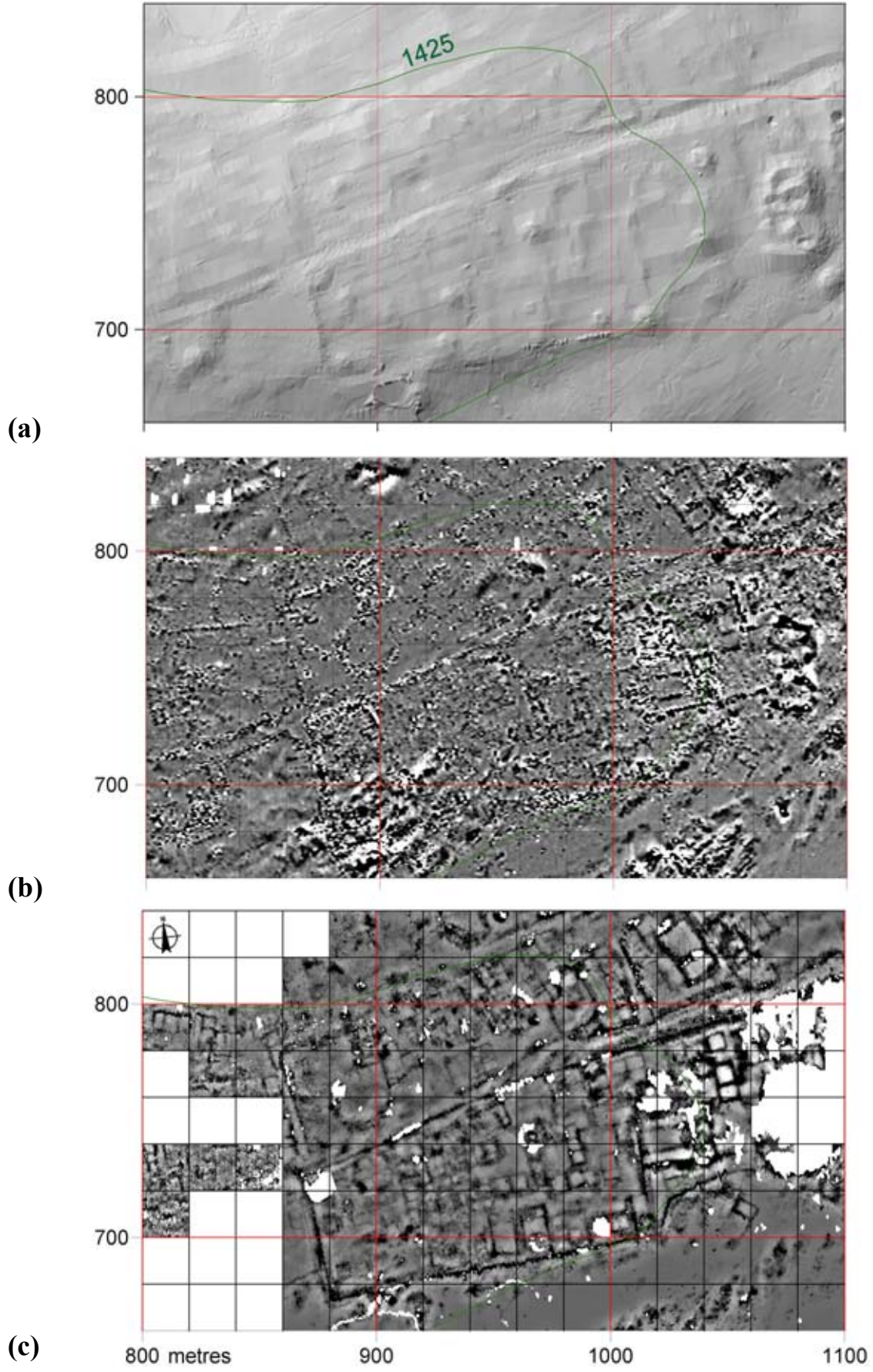
Saray Yapı Grubunda direnç yöntemiyle yüzey araştırması sırasında örnekleme yoğunluğu daha önceki yıllarda olduğu gibi yine metrede iki okuma seviyesinde tutulmuştur. Yüzeyde çok sayıda taş bulunması problemlerin yerleştirilmesini güçleştirmektedir (Şekil 19). Taşların arasından okuma yapabilmek için uzun proplar kullanılması olağanüstü sonuçlar vermiş olmakla birlikte, bir günde tamamlanabilen alanın genişliği fazlasıyla küçülmüştür. 2006 ve 2007 direnç yöntemiyle yüzey araştırması sonuçları (Şekil 21c) Saray Yapı Grubu ve çevresi için topografik GPS (Şekil 20 ve 21a), hava fotoğrafı ve gradyometre ile (Şekil 21b) gerçekleştirilen yüzey araştırmalarının verileri ile birlikte incelenmiştir. İşlenmemiş (Şekil 22a) ve işlenmiş verileri gösteren şekiller karşılaştırılmış ve buna ek olarak yüzeyde izlenebilen mimari kalıntılar belgelenmiştir. Son olarak Saray Yapı Grubu ve çevresinin detaylı bir ön-planı hazırlanmıştır (Şekil 22b).

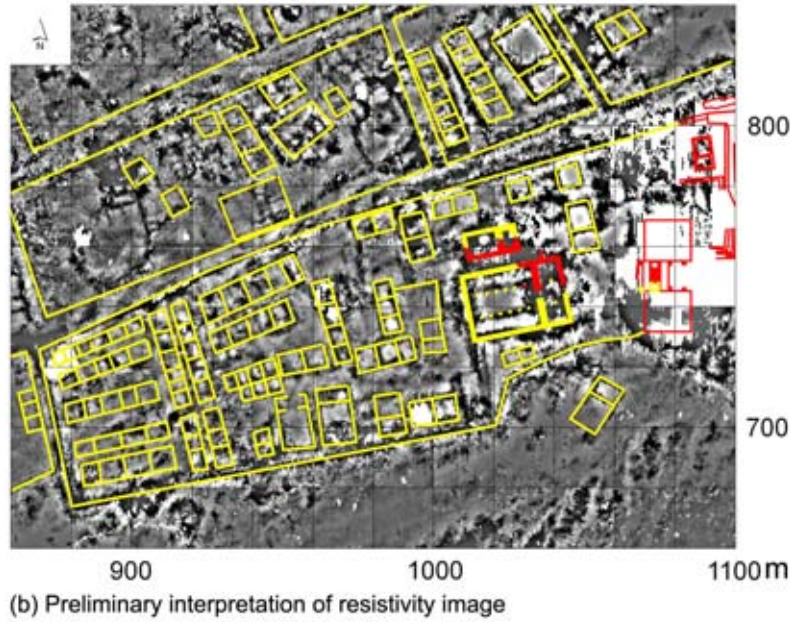
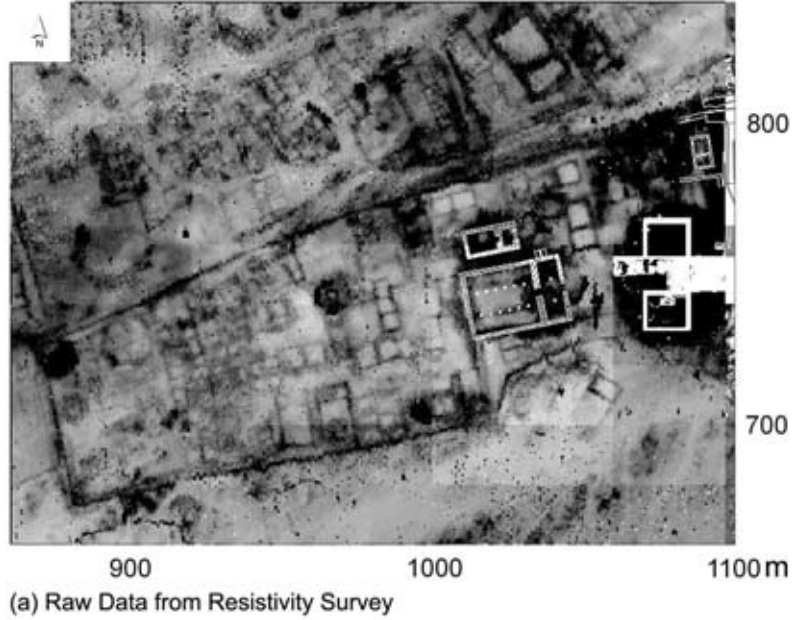
Şekil 19. Saray Yapı Grubunda direnç yöntemiyle yürütülen yüzey araştırması yüzeyin fazla taşlık olması nedeniyle yavaş ilerlemektedir.

Şekil 20. ESRI CBS yazılımları (Arc View ile Arc Scene) kullanılarak GPS verilerinden 3-boyutlu modeller hazırlanması, 2-boyutlu jeofiziksel yüzey araştırması verilerinin değerlendirme ve yorumu için faydalı topografik görüntüler üretmektedir.

Şekil 21. Saray Yapı Grubu ve çevresinde gerçekleştirilen
(a) GPS ile yüzey araştırmasının sonuçları;
(b) tamamlanan gradyometre yöntemiyle yüzey araştırmasının sonuçları;
(c) direnç yöntemiyle yüzey araştırması verilerinin işlenmiş hali.

Şekil 22. Saray Yapı Grubu ve çevresinde gerçekleştirilen
 (a) direnç yöntemiyle yüzey araştırmasına ait işlenmemiş veriler;
 (b) araştırmalar sonucu toplanan farklı verilerin birlikte
 değerlendirilmesi ile elde edilen plan; kazılan yapılar kırmızı
 renkle gösterilmiştir.

Saray Yapı Grubunda Yeni Bulgular

Yeni görüntüler (Şekil 21 ve 22), ileride kazı çalışmaları ile kanıtlanması önem taşıyacak yeni ve daha detaylı yorumlara olanak vermektedir.

Öncelikle, yapı grubunun doğu ucunu kaplayan büyük Yapı A ve bunu destekleyen eğimli taş kaplı yüzeyin (*glacis*) erken bir evreye, hatta büyük olasılıkla şehrin kurulduğu ilk döneme ait olduğu anlaşılmıştır. Daha geç tarihli düzenlemeler sonrasında bu savunma amaçlı yapının yalnızca doğu ucu değişmeden kalmıştır. Batıda, bugüne kadar şehirde tanımlananların en büyüğü olan, yak. 140m uzunluğunda trapezoid-biçimli bir yapı adası yer almaktadır. Bu yapı adasında yer alan yapılar arasında en dikkat çekici olanlar, orta kısmının güneyinde bulunan ve dikdörtgen-biçimli birer salon ile birer ön-odadan oluşan bir çift büyük iki-odalı yapıdır. Yine aynı adada bulunan sık dokulu yapılar arasında, depolama amaçlı olabileceği düşünülen hücre dizileri öne çıkar.

Belki de bir nesil kadar sonra, bu tahkim edilmiş nokta ile geniş konut amaçlı yapı adası arasındaki boşluk, içlerinde daha önce kazı çalışması ile incelenen Kabul Salonu ile Kesme Taş Yapının da bulunduğu kamu binalarıyla dolmuştur. Yeni direnç ölçer görüntüleri, Kesme Taş Yapının doğusundaki taş kaplı avlunun diğer tarafında bulunan ve belki de salonunun ortasında bir ocağı olan üçüncü bir büyük iki-odali yapının varlığını ortaya çıkarmıştır.

Şehrin yok ve terk edilmesine yakın tarihli son bir evrede ise Anıtsal Giriş eklenmiştir. Ancak henüz bu dört ana evreli planlı yapılaşma senaryosunu kanıtlama olanağına sahip değiliz. Kuşkusuz yapının son haline gelişinde pek çok evre söz konusuydu; işçiler ile ahşap, çamur, taş ve ot demetleri gibi yükler taşıyan araba ve hayvanların gürültüsünün duyulmadığı, inşaat için uygun hava koşullarına sahip tek bir gün bile boşa harcanmamış olmalıdır.

Erken dönemlerin tahkimata verdiği önemin azalması ve iki-üç nesil sonra kendine güven ve zenginliğin artmasıyla, geç evrelerde sarayın anıtsal bir kapı ile girilen, büyük yarı-ikonik taş idoller, heykeller ve Eski Frig dilinde yazıtlı heykelli bir anıt ile çevrelenmiş güzel bir avlundan geçilerek ulaşılan yapılardan oluşan yeni bir düzene kavuştuğu izlenmektedir. İnsan Pteria krallarının Kabul Salonunda ziyaretçileri Kabul ettiğini veya devlet işlerini konusunda kararlar aldığını kolayca hayal edebilir.

Bu büyük yapı grubunun kuzeyinde, merkezi bir planlama iradesinin varlığına işaret eden ızgara benzeri bir sokak düzeni ile kesilen daha küçük ölçekli yapı adalarının bulunduğu görülmektedir. Detayları izlemek her zaman kolay olmasa da, bu yapı adaları genel anlamda, Saray Yapı Grubunu içeren özgün adanın daha küçük uyarlamalarıdır. Öne çıkan küçük hücre dizileri depolamaya verilen öneme işaret ederken, konut amaçlı olduğu düşünülen iki-odali yapılar, beklenebileceği gibi Saray adası içinde bulunan ikiliye oranla daha küçük ölçeklidir.

İlk araştırma sezonundan beri varlığından haberdar olduğumuz dikkat çekici çok büyük diğer bir yapı ise, görüntünün sağ üst köşesinde yer almaktadır. İçinde hiç bir sabit düzenleme veya eleman algılanmayan bu özel yapının işlevine ilişkin ipuçları halen belirsizliğini korumaktadır. Bunun bir tapınak olabileceği önerisini ortaya atmamak güçtür.

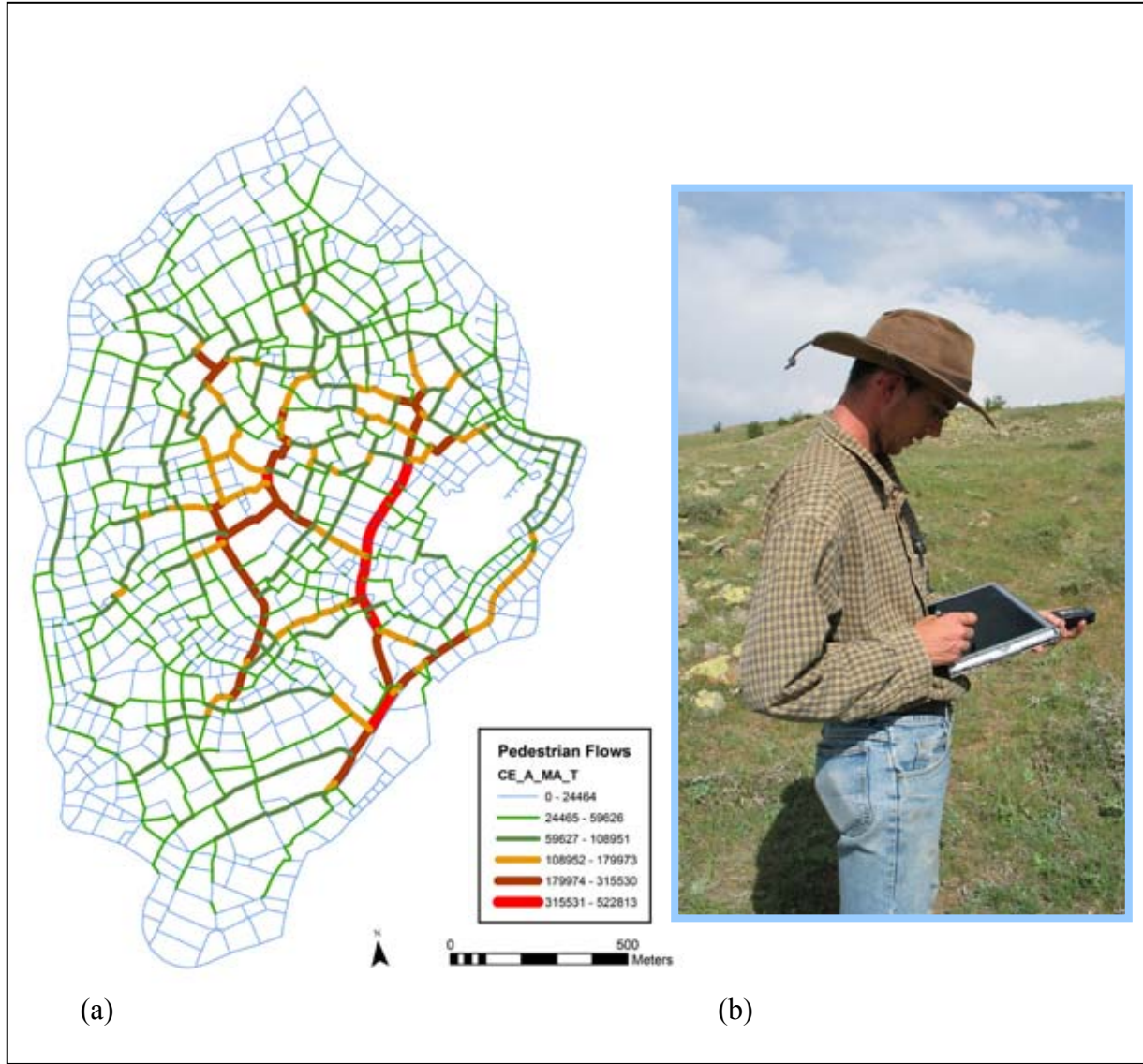
Yerinde Doğrulama ve Belgeleme

Saray Yapı Grubu çevresinde daha yakın tarihli tümülüsler ile hayvan barınaklarının belgelenmesi ve fotoğraflanmasına başlanmıştır. Uzaktan algılama yöntemleriyle ortaya çıkarılan mimari eleman ve yapıların tanımlanmasında bir tablet PC kullanılmıştır.

Şekil 23. Tablet PC ile kent planı ve yüzey kalıntılarının karşılaştırılması. (07dpkc0253)

Geçen yıl olduğu gibi bu veriler bir Küresel Konumlandırma Sistemi (*GPS*) ve tablet PC yardımıyla kontrol edilerek, eski yerleşimin planı bugün toprak üzerinde izlenen kalıntılarla karşılaştırılmıştır. Yine tablet PC ile uzaktan algılama yöntemiyle elde edilen yüzey araştırması verilerinden yararlanarak eski şehrin sokaklarını izlemek (Şekil 24a ve b) ve ulaşım odaklı deneme açmalarının yerini seçmek mümkün olmuştur.

Şekil 24. (a) Özgün sokak düzenini gösteren plan (hazırlayan Scott Branting).
(b) Tablet PC ile eski sokakların yerde izlenmesi. (07dpkc0255)

Verilerin İşlenmesi ve CBS

Şehrin aşağı kısmından eski sezonlarda toplanan direnç ölçer verilerinin değerlendirilme ve dönüştürülmesinde ilerleme kaydedilmiştir. Saray Yapı Grubunda toplanan yeni direnç ölçer verilerinin işlenmesi sürdürülürken farklı veri gruplarının karşılaştırılması ve bir araya getirilmesinde yeni yöntemler irdelenmektedir.

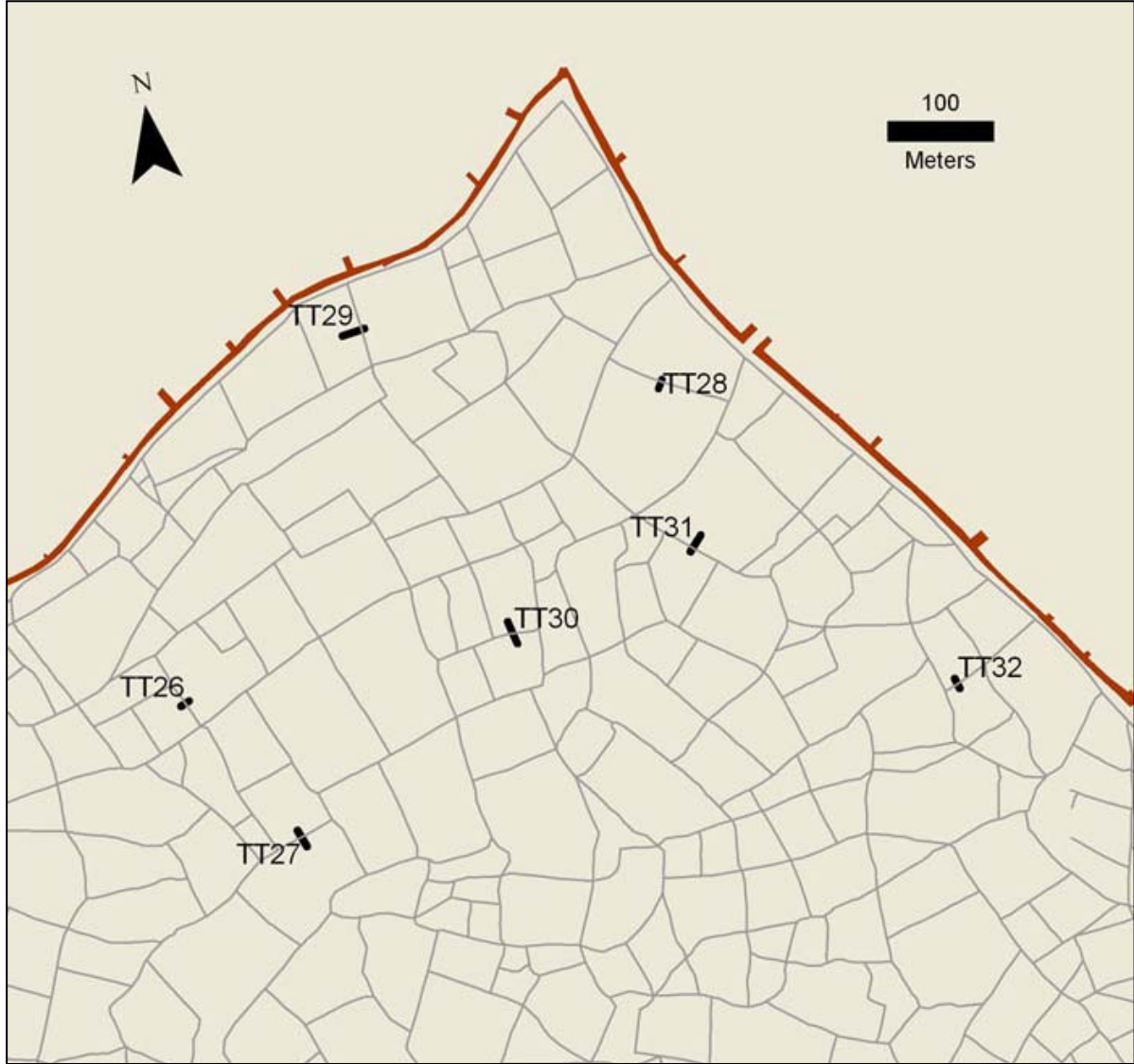
Yine farklı veri gruplarından yararlanarak CBS çalışmalarına devam edilmektedir. Ekim 2007'de ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezinde gerçekleştirilen ESRI Kullanıcıları Konferansı'nda Geoffrey Summers, Françoise Summers ve Pınar Kaymakçı bu konuda ortak bir bildiri sunmuştur.

ŞEHRİN ULAŞIM AĞI ÜZERİNDE DENEME KAZILARI

Haziran ayı ile Temmuz ayının ilk haftasında, şehrin kuzey bölümünde yedi deneme açması kazılmıştır (Şekil 25). Tüm açmalar 1m genişliğinde olup, uzunlukları 9,5-23,5m arasında değişmektedir. Bu çalışma, eski yerleşim için hazırlanan bilgisayar simülasyonlarını test etmek amacıyla 2004 yılında özgün sokak ve caddeler üzerinde başlanan kazı programının devamı niteliğindedir.

Günümüz şehir plancılarının trafik analizi amacıyla kullandıkları ile benzerlik gösteren bu bilgisayar simülasyonları, insanların bir zamanlar kent mekanını nasıl kullandığını ortaya çıkarmaktadır. Simülasyonlar, şehir planında hangi caddelerin ana arter ve hangilerinin ara sokak olduğunu göstermektedir. Ayrıca trafik hacmi, başlangıcı ve hedefinin analizi ile bu simülasyonlar hangi kentsel yapı adalarının kamusal amaçlı olduğu ve hangilerinin de daha özel amaçlara hizmet etmiş olabileceği konusunda bilgi vermektedir.

Kazılan her caddeden toprak örneği alınmış ve 2004 yılında olduğu gibi bu örnekler analiz amacıyla İngiltere Cambridge Üniversitesi McBurney Geoarchaeology Laboratory'ye gönderilmiştir. Bu örneklerin analizi sayesinde, bilgisayar simülasyonlarının sonuçlarını değerlendirmek mümkün olacaktır.

Şekil 25. Şehrin kuzey kesimini gösteren harita; planda 2007 deneme açmaları TT27-TT32, yol ağı ve surlar görülmüştür.

Deneme Açmaları

TT26-TT32 aralığında numaralandırılan deneme açmalarının (TT) konumları şehrin uzaktan algılama yöntemiyle elde edilen planından yararlanılarak belirlenmiş, böylece açma uçlarının sokağı sınırlayan kentsel yapı adalarına ait kuru örgülü granit duvarlarla sonlanması sağlanmıştır. Her deneme açması sokağın her iki yanındaki kentsel yapı adasına ait duvarlar ile tüm sokak genişliğini içine almaktadır (TT26 için bkz. Şekil 26).

Güney duvarı anakayadaki bir çatlak içindeki moloz dolgu üzerine inşa edilmiş olan TT28 hariç tüm açmalarda anakaya seviyesine kadar inilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Şekil 26. İki yapı adası arasındaki sokak üzerinde açılan TT26. (07dpkc0305)

TT26: 10,2x1m, ulaşılan azami derinlik 1,15m (Şekil 27). Kentsel yapı adalarına ait iki adet kuru örgülü granit duvar ortaya çıkarılmıştır. Açmanın kuzey-doğusundaki duvar sokağın kuzey-doğusundaki yapı adasına ait dış duvardır; 1,2m genişliğinde olup, 80cm yüksekliğe kadar korunmuştur. Açmanın güneybatısındaki duvar ise, sokağın güneybatısındaki yapı adasına ait dış duvardır; 1,05m genişliğinde olup, 75cm yüksekliğe kadar korunmuştur. Bu iki kısmen yıkılmış duvar arasındaki sokak genişliği 6 metredir.

Şekil 27. Deneme açması TT26. (07dpkc0305)

TT27: 18,8x1m, ulaşılan azami derinlik 1,55m (şekil 28). Kuzeydeki kentsel yapı adasına ait dış duvarın yalnızca anakayadaki temeli bulunmuştur. Güneydeki kentsel yapı adasına ait dış duvar ise 80cm genişliğinde olup, 35cm yüksekliğe kadar korunmuştur. Her iki duvar da, 9,1m genişliğindeki sokak ağıklığı yönünde yıkılmıştır. Ayrıca, güney kentsel yapı adası içinde yer alan iki duvarın temelleri de ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan 43cm yüksekliğe kadar korunmuş olan ilki, dış duvara paralel olarak uzanmakta olup ikiye ayrılmıştır. 25cm yüksekliğe kadar korunmuş olan ikincisi ise, birinciye göre içeride ve ona paralel konumdadır.

*şekil 28. Deneme açması TT27.
(07dpkc0305)*

TT28: 9,4x1m, ulaşılan azami derinlik 1,6m (şekil 29). Sokağın kuzey-doğusunda yer alan kentsel yapı adasına ait dış duvar 75cm genişliğinde olup, 45cm yüksekliğe kadar korunmuştur. Sokağın güneybatısında yer alan kentsel yapı adasına ait dış duvar ise 1,5m genişliğinde olup, 80cm yüksekliğe kadar korunmuştur. Her iki duvar da kısmen, yapı adaları arasında kalan 5,05m genişliğindeki sokak ağıklığı yönünde yıkılmıştır.

*şekil 29. Deneme açması TT28.
(07dpkc0341)*

TT29: 23x1m, ulaşılan azami derinlik 2,18m (şekil 30). İki kentsel yapı adası arasında kalan cadde boşluğuna ek olarak, anakayaya oyulmuş derin bir su havuzu oyuğu ile buna paralel daha dar bir su kanalına rastlanmıştır. Doğudaki kentsel yapı adasının, aynı zamanda hemen içeride bulunan küçük iki-odalı yapının da yaslandığı dış duvarı 1,2m genişliğinde olup, 1,2m yüksekliğe kadar korunmuştur. Batıdaki kentsel yapı adasının dış duvarı ise, 65cm genişliğinde olup, 90cm yüksekliğe kadar korunmuş ve anakayaya oyulmuş bir temel üzerine yerleştirilmiştir. Her iki duvar da kısmen 19m genişliğindeki cadde aıklığı yönünde yıkılmıştır.

*şekil 30. Deneme açması TT29.
(07dpkc0777)*

TT30: 23,55x1m, anakayaya kadar ulaşılan azami derinlik 70cm (şekil 31). Kuzeydeki kentsel yapı adasının dış duvarı 85cm genişliğinde olup, 40cm yüksekliğe kadar korunmuştur. Güneydeki kentsel yapı adasının dış duvarı ise, 1,4m genişliğinde olup, yine 40cm yüksekliğe kadar korunmuştur. Güneydeki yapı adasının dış duvarını destekleyen daha geç tarihli bir duvar ise 31cm yüksekliğe kadar korunmuş olup, iki yapı adası arasındaki 20,2m genişliğindeki özgün cadde açıklığını daraltmıştır.

*şekil 31. Deneme açması TT30.
(07dpkc0626)*

TT31: 19,74x1m, ulaşılan azami derinlik 98cm (Şekil 32). Kuzeydoğudaki kentsel yapı adasının dış duvarı 1,16m genişliğinde olup, 65cm yksekliğe kadar korunmuştur. Gneybatıdaki kentsel yapı adasının dış duvarı ise, 80cm genişliğinde olup, 75cm yksekliğe kadar korunmuştur. Her iki duvar da kısmen 16,15m genişliğindeki cadde ağıklığı yknnde yıkılmıştır.

*Şekil 32. Deneme açması TT31.
(07dpkc0821)*

TT32: 11,4x1m, ulaşılan azami derinlik 1,75m (Şekil 33). Gneydoğudaki kentsel yapı adasının dış duvarı 80cm genişliğinde olup, 60cm yksekliğe kadar korunmuştur. İki yapı adası arasında kalan boşlukta, gneydoğudaki yapı adası dış duvarının hemen nne inşa edilen ek bir duvar ise 55cm genişliğinde olup, 20cm yksekliğe kadar korunmuştur. Caddenin kuzeybatısında benzer bir yapı adası duvarına rastlanmamış, bir dizi eşik taşı ile bu yapı adasının girişini oluşturan basamaklara ait olabilecek dik yerleştirilmiş taşlar ortaya ıkarılmıştır. Açmanın kuzey ucunda rastlanan duvar, yapı adası içinde yer alan kycuk bir yapının kofesine ait olmalıdır. Çok daha ufak taşlardan inşa edilmiş olup, 50cm genişliğindedir ve 60cm yksekliğe kadar korunmuştur.

*Şekil 33. Deneme açması TT32.
(07dpkc0923)*

Kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkarılan sokak ve caddelerden hiç biri kaplamalı olmayıp, tamamı stabilize topraktır. Her açmada, hem kentsel yapı adaları içinde hem de sokak ve caddelerde yerleşime ait buluntulara rastlanmıştır; bunların analizi devam etmektedir. Buluntular arasında hayvan kemikleri, keramik parçaları (TT27’de ortaya çıkarılan seçki için bkz. Şekil 34), tohumlar ve çeşitli metal obje parçaları sayılabilir (Şekil 35). Elde edilen kemik ve tohumların analizi ODTÜ’de, ek toprak örneklerinininki ise University of Utah’da yapılmaktadır.

Şekil 34. TT27 profil veren Demir Çağı keramikleri seçkisi. (07dpnc1013)

Şekil 35. TT27’de bulunan bakır alaşımı çift halkalı saç tokası. (07dpnc1203)

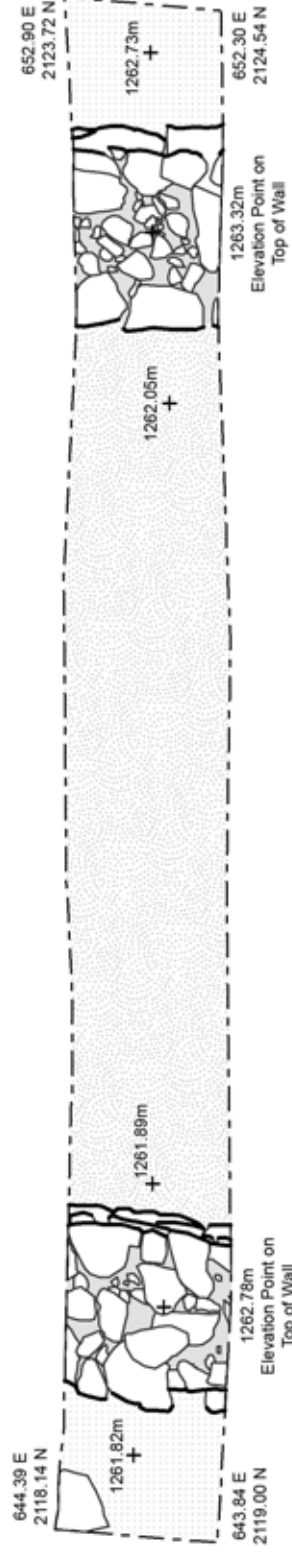
Kazı ve belgeleme çalışmaları tamamlandıktan sonra, özgün yüzeyleri korumak ve bitki gelişimini engellemek amacıyla açma tabanlarına jeotekstil serilmiş, kentsel yapı adası duvarları mevcut yüzeyden iki taş sırası yukarıda kalacak biçimde yeniden inşa edilerek ziyaretçiler tarafından kolay izlenir hale getirilmiş ve açmaların tamamı yeniden toprakla doldurulmuştur. Doldurma işlemi, insan ve hayvan güvenliği ile özgün yüzey ve duvarların sert kış koşullarında zarar görmemesi için zorunludur.

Sonuç raporları ve çeşitli yayınlar için açma plan ve profil kesit çizimleri (TT26 için bkz. Şekil 36) hazırlanmaktadır.

1264 m
1263 m
1262 m

NORTH WEST SECTION

PLAN

0 3m

+ Elevation Point

Şekil 36. Deneme açması TT26'nın planı ve kesiti.

KAZI ALANINDA DÜZENLEME, KONSERVASYON VE TEMİZLİK ÇALIŞMALARI

Yerel yayın organlarının ilgisine ek olarak, Temmuz ayında ABD History Channel uluslararası televizyon ekibi Kerkenes’de çekim yapmıştır. Bu çekimler, *Digging for the Truth* (‘Gerçeğe Ulaşmak için Kazmak’) isimli televizyon programının Frig uygarlığı ve Kral Midas’a ayrılan bölümünde kullanılacaktır. Böylece Kerkenes Dağ uluslararası bir yayında yer alacaktır.

Korunması istenen Kültür Varlıklarının genel anlamda kamuya sunulması bir zorunluluktur. Ancak Kerkenes’de ortaya çıkarılan kalıntılar, şehri yok eden güçlü yangının etkisi nedeniyle fazla kırılığandır ve açıkta bırakılacak örneklerin dikkatli seçilmesi gereklidir. Kolayca zarar göreceklemanlar toprak altında bırakılarak, ziyaretçilerin bir dizi sanal görüntü ve açıklama yardımıyla gezdirilmesi daha uygun görünmektedir.

2007 sezonunda, ziyaretçiler için en önemli iki odak noktasını oluşturan Saray Yapı Grubunun Anıtsal Girişi ve Kapadokya Kapısı dikkatli biçimde temizlenmiş ve ayakta duran anıtların konservasyonu ile mimari bakımından anlaşılır ve ziyaretçiler için güvenli hale getirilmeleri için gerekli acil konservasyon çalışmaları yapılmıştır.

Saray Yapı Grubunun Anıtsal Girişi

Saray Yapı Grubunun Anıtsal Girişinde geçtiğimiz kış taş kaplı alan üzerine devrilen güney teras duvarına ait büyük yapı taşları, duvarın ayakta kalan kısmını desteklemek ve anıtın görünümünü düzenlemek amacıyla kaldırılmıştır (Şekil 37).

Şekil 37. Saray Yapı Grubunun Anıtsal Girişinde, yangın sonucu parçalanmış taş bloklar kenara çekilmiş ve teras duvarı çekirdeğini oluşturan moloz dolgu güvenlik nedeniyle tesviye edilmiştir. (07dpnc1748)

Kapadokya Kapısı

Kapadokya Kapısı olarak adlandırılan yapı grubunun Doğu Kulesinin taş kaplı eğimli yüzeyi (*glacis*) için inşa edilen taş kaplı ahşap destek, kışın meydana gelen hasarı gidermek amacıyla kısmen onarılmıştır. Ayrıca Güney Kulesinin ön duvarının bir bölümü tamamlanıp yükseltilerek, koyun ve keçi gibi hayvanların özgün kapı geçitini kullanmaları ve böylece moloz duvar çekirdeğinin daha fazla zarar görmesi ve yıkılmasının engellenmesi sağlanmıştır. Temizlik sırasında elde edilen taşlar kapı geçitinin yatmış olan yan duvarının çökmesini engellemek için desteklenmesinde kullanılmıştır.

Kapadokya Kapısı kazıları hakkındaki cildin yayına hazırlık çalışmaları sırasında, kapı iç geçitinin açısı ve kapı iç odasındaki dolgunun derinliği konusunda soru işaretleri bulunduğu anlaşılmıştır. Kapının yapım yöntemine açıklık getirmek üzere gerçekleştirilen iki kazı çalışması, Güney Kulesinin arkasında konumlanan yeni Temizlik Açması CT52 (Şekil 38 ve 39) ile Açma TR13 içinde yapılan sondajdır (Şekil 40 ve 41).

Temizlik Açması CT52

Temizlik Açması CT52'de Güney Kulesinin arkasında uzanan duvar incelenerek burada bir merdiven bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Merdiven izine rastlanmamakla birlikte (Şekil 38) iç kule duvarında yangına maruz kalmış bir dizi ahşap kiriş oyuğu bulunduğu izlenmiştir (Şekil 39).

Şekil 38. Temizlik Açması CT52'de (Şekil 39), Güney Kulesinin arkasında uzanan duvar incelenmiştir. (07dpnc1503)

Şekil 39. Kapadokya Kapısında Temizlik Açması CT52'de duvarda yangına maruz kalmış ahşap kiriş oyukları bulunduğu izlenmiştir. (07dpnc1519)

Açma TR13

Açma TR13'te kapı iç odasının iç (doğu) köşesinde bulunan gevşek taş dolgu temizlenerek özgün yüzeyin seviyesi ve niteliği belirlenmiştir (Şekil 40). Gevşek moloz dolgunun dengesizliği özgün yüzeye ulaşılmasına izin vermemiş olsa da, inilen derinlik niş ya da girintilerindeki taban seviyesinin, kapı iç geçitinininkinden yüksek olmadığı belirlenmesine olanak sağlamıştır.

Şekil 40. Açma TR13'te Kapadokya Kapısının iç odasına ait yeni duvar yüzleri ortaya çıkarılmıştır. (07dpnc0660)

Şekil 41. Açma TR13'te ortaya çıkarılan kapı iç odasının kuzeydoğu duvar yüzeyi; daha ufak taşlardan oluşan örgü dizileri yatay ahşap elemanların konumuna işaret edebilir. (07dpnc0656)

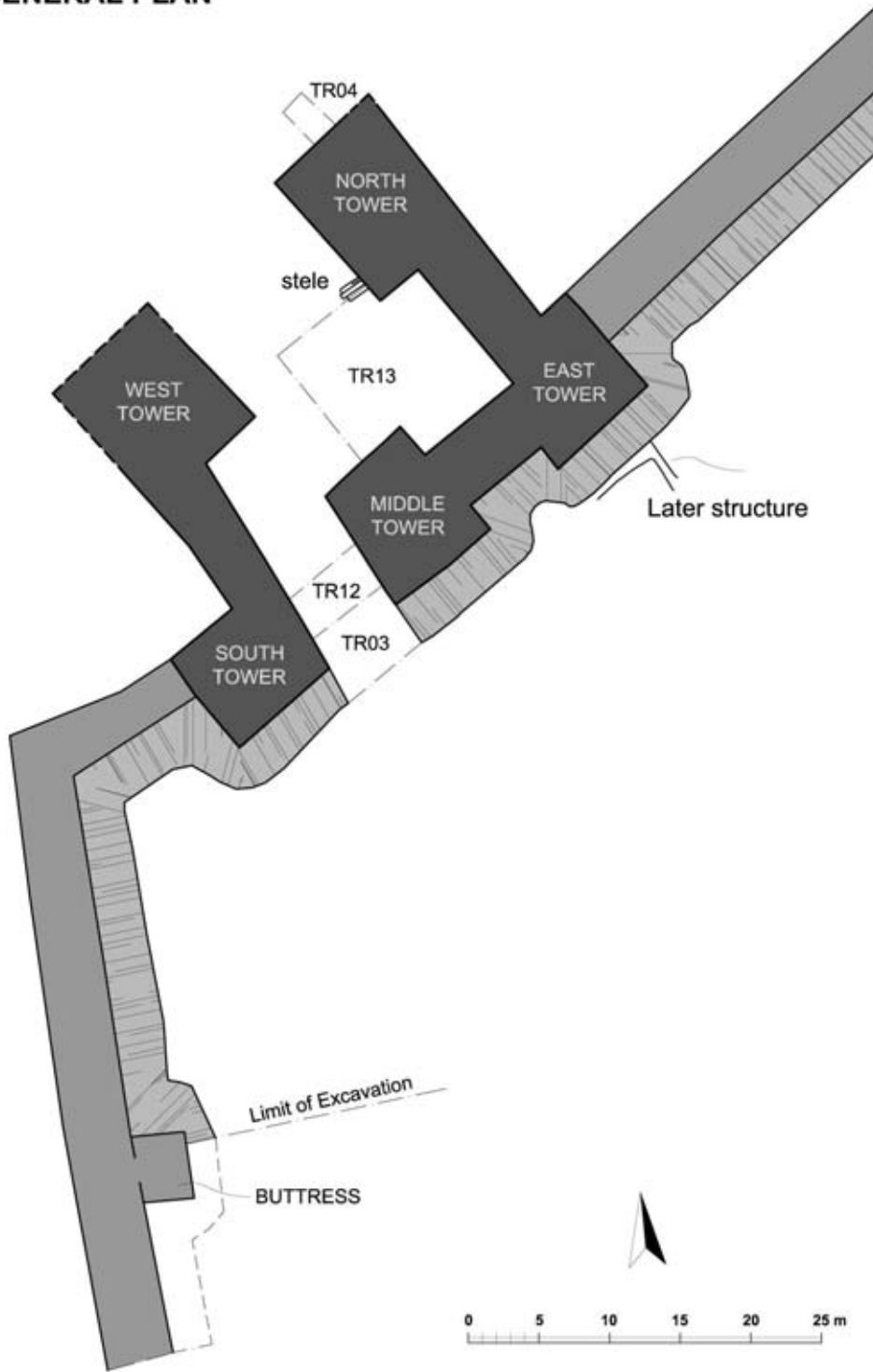
İki kalın çamur sıva tabakasının varlığı büyük olasılıkla bu girintilerin üzerinin örtülü olduğuna işaret etmektedir. Ek temizlik ve belgeleme çalışmaları, kapı geçiti, nişleri ve iç odasının duvar yüzlerinde yatay ahşap kirişlerin kullanıldığına dair başka kanıtların da ortaya çıkarılmasına olanak vermiştir (Şekil 41). Başta, ahşabın yanıcı olması nedeniyle savunma açısından sistemi güçsüz hale getireceği ve 7km surda kullanılacak miktarda ahşabın elde edilmesi için büyük orman alanlarının ortadan kaldırılmasıyla sonuçlanacağı gerekçesiyle, duvar dış yüzlerinde ahşap kullanılmış olabileceği fikri reddedilmiştir. Ancak, taş kaplı eğimli yüzeyin (*glacis*) hemen üst seviyesinde duvar yüzüne yerleştirilecek ahşap elemanlar kargir örgüyü güçlendirebilir ve sur halkasının tamamının neden dikkat çekici biçimde aynı seviyeye indirgenmiş olduğunu açıklayabilir.

Taş dolgusunun gevşek ve bir bölümünün fazla iri olması, derin sondaj açmasının tamamlanmasını engellemiştir. Daha geniş kapsamlı bir kazı çalışmasını gelecek sezonlara bırakarak, sondaj kuyusunun içine jeotekstil serilmiş ve saman balyaları ile doldurularak üzerine toprak örtülmüştür.

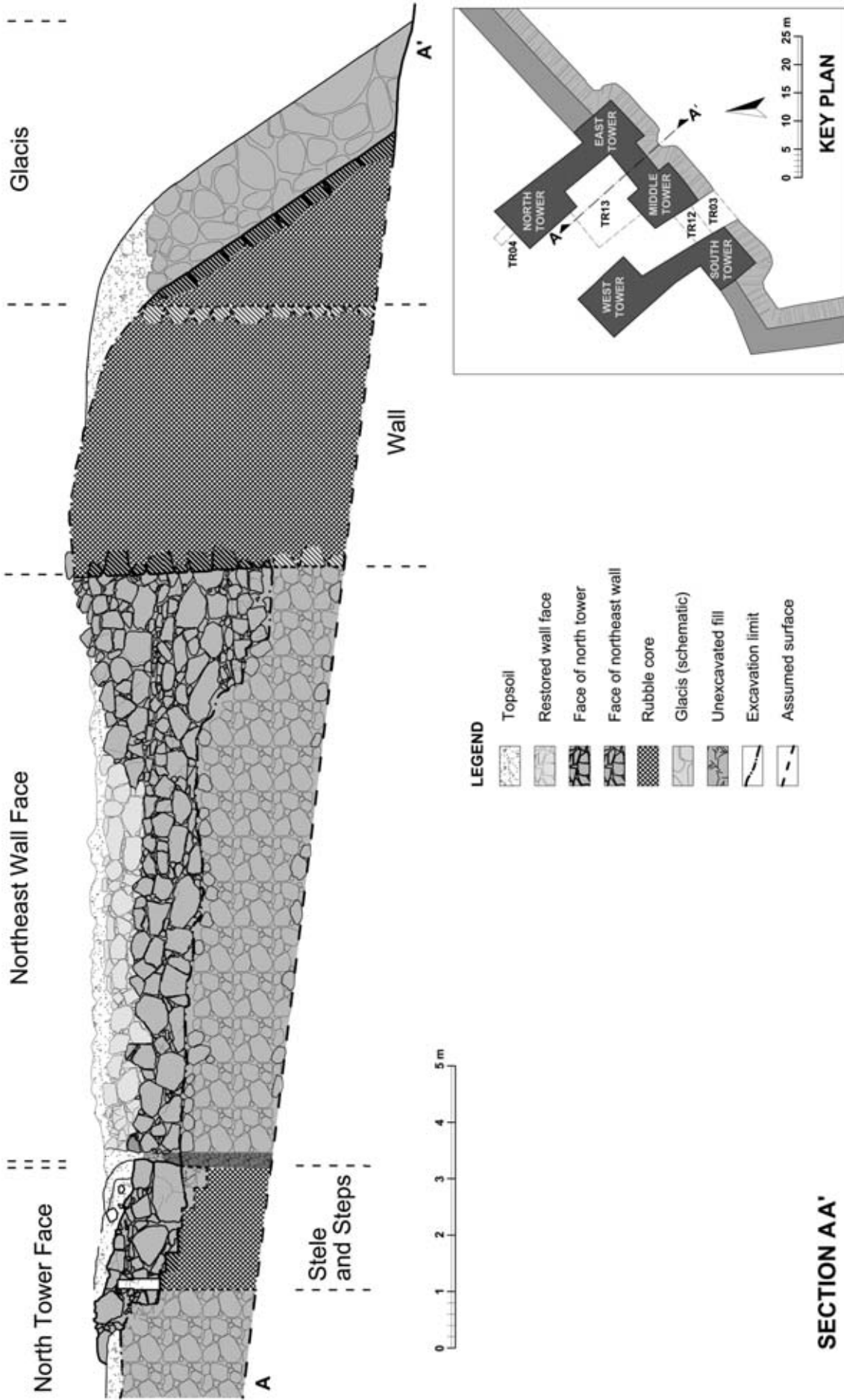
Kapadokya Kapısına Ait Mimari Çizimler

Kapı iç geçitinin çarpık aksını ve kule planlarının düzensizliğini gösteren plan (Şekil 42) tamamlanmıştır. Açma TR13'ün yeniden kazılması sonucu ortaya çıkarılan yeni duvarlar belgelenmiş ve kesit çizimlerine eklenmiştir (Şekil 43a ve b).

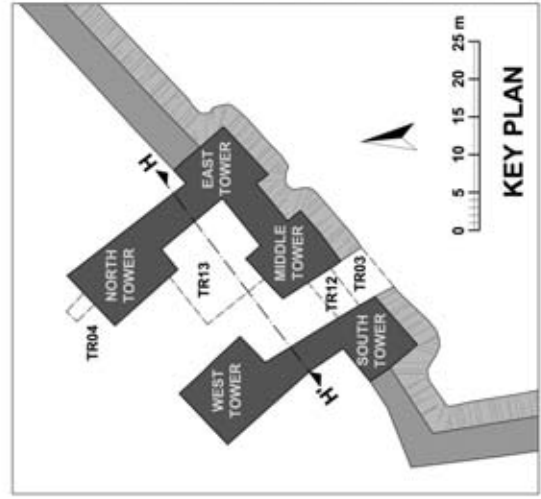
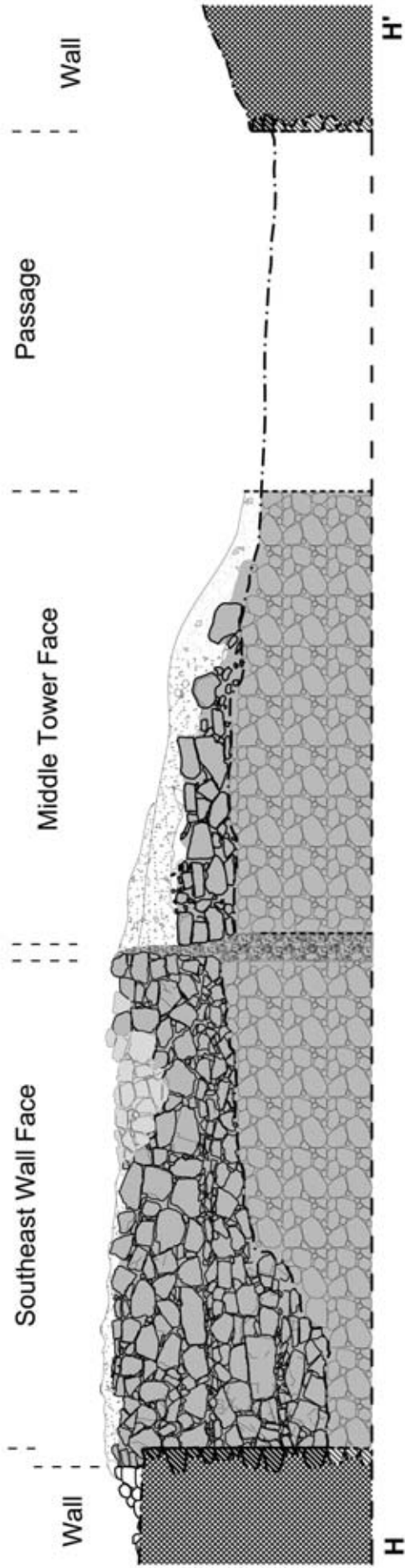
CAPPADOCIA GATE GENERAL PLAN

Şekil 42. Kapadokya Kapısının planı.

Şekil 43 (a). Kapadokya Kapısının iç odasından geçen Kesit AA'.

LEGEND

- Topsoil
- Restored wall face
- Face of middle tower
- Face of southeast wall
- Rubble core
- Unexcavated fill
- Excavation limit
- Assumed surface

SECTION HH'

Şekil 43 (b). Kapadokya Kapısının iç odasından geçen Kesit HH'.

JEOMANYETİK TARİHLEME ÇALIŞMASI

Deneme Açması TT15 ve Saray Yapı Grubundan jeomanyetik örnekler toplanmıştır (Şekil 43). Daha önceki yıllarda her iki noktada da kazı yapılmış ve şehrin yıkılışı sırasında oluşmuş ağır yangın tahribatı izlerine rastlanmıştır. Bu örnekler ODTÜ'den Nurettin Kaymakçı ve Pınar Ertepinar Kaymakçı tarafından yürütülen ve Anadolu Platosunda son 10,000 yılda (Holosen Dönemde) manyetik kuzeyin yer değiştirmesine bağlı olarak yerleşimleri tarihlendirecek bir teknik geliştirilmesini amaçlayan jeolojik bir projede kullanılacaktır. Türkiye'de yürütülen pek çok başka arkeolojik araştırma projesinden de aynı amaçla örnek toplanmıştır.

Şekil 44. Nurettin Kaymakçı, yangın sonucu başkalaşmış bir taştan alınan karot örneğin açısını ve yönünü ölçerken. (07dpnc1408)

KONSERVASYON VE İLLÜSTRASYON ÇALIŞMALARI

Saray Yapı Grubunun Anıtsal Girişindeki taş moloz arasında ilk olarak geçen yıl bulunan parçalanmış yarı-anikonik taş betimlerin birleştirme, onarım, çizim ve fotoğraf çalışmalarına sezon boyunca devam edilmiştir (Şekil 45, 46 ve 47). Artık elimizde toplam en az 17 adet idole ait birleştirilmiş parça bulunduğunu düşünüyoruz. Bu ilgi çekici parçaların rekonstrüksiyon ve konservasyonuna 2008 yılında da devam edilecektir.

Şekil 45. Noël Siver ve Tiffin Thompson mimari parçaların üzerinde çalışırken. (07dpnc1412)

Şekil 46. Noël Siver, şehrin yakılarak yok edilişi sırasında parçalanan kumtaşından yapılmış bir idolü onarırken. (07dpnc1416)

Şekil 47. Ben Claasz Cockson, Saray Yapı Grubunun Anıtsal Girişinden güney terasına devrilen ve bütüne en yakın örnek olan idolü çizerken. (07dpnc1414)

Yarı-anikonik taş betimler üzerindeki yorucu çalışmalara ek olarak, farklı boyutlardaki sarmal taş yastıkların geçen yıl onarılan ve belgelenen en iyi örnekleri, bu araştırma sezonunda devam eden restorasyon programı kapsamında bütünlenerek fotoğraflanmıştır (Şekil 48 ve 49). Ayrıca parçalar birleştirildikçe ortaya çıkan diğer mimari elemanlar üzerindeki çalışmalar da sürdürülmektedir. Bu mimari parçaların rekonstrüksiyon ve konservasyonuna 2008 yılında devam edilecektir.

Yeni bulunan bir parça Kapadokya Kapısında ortaya çıkarılan anikonik stele eklenmiştir (Şekil 50).

Şekil 48. Büyük olasılıkla bir sütun başlığına ait sarmal bir taş yastığın restorasyon ve konservasyon çalışmalarının ardından durumu. (07dpkc1211)

Şekil 49. Bağlandığı taş bloğunun bir parçasını da taşıyan orta boyutta bir sarmal taş yastık. (07dpkc1205)

Şekil 50. Başa ait yeni bulunan taş parçası yerleştirilerek bütünlenmiş haliyle Kapadokya Kapısında ortaya çıkarılan yarı-ikonik stel ve üst basamak. (07dpkc1226)

DÜZENLEME, GÜVENLİK VE KONSERVASYON ÇALIŞMALARI, 2008-2010

T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcimiz Erdal Yiğit'in önerilerini göz önüne alarak, 2008 yılında Saray Yapı Grubu ve Kapadokya Kapısında koruma ve ziyaretçi güvenliğine yönelik düzenlemeler için detaylı programlar hazırlamak istiyoruz. Bu planlarla Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün onayını aldıktan sonra 2009 yılında Saray Yapı Grubu ve 2010 yılında Kapadokya Kapısında önerilen çalışmaları gerçekleştirmek üzere parasal kaynak aramaya başlayacağız. Bu bağlamda Kapadokya Kapısının konservasyon ve restorasyonu için daha önce önerdiğimiz plana dikkat çekmek ve kapı yapısının tamamen temizlenmesinin mümkün olmadığını, çünkü duvar yüzlerinin şehrin terkedilişinden önce M.Ö. 1. binyılın ortasında maruz kaldığı şiddetli yangın nedeniyle büyük hasar görmüş olduğunu vurgulamak isteriz.

Yapılacak müdahalelerin sit alanına (Portland çimentosu, beton, dikenli tel vb.) uygun olmayan malzemeleri getirmemesi, ziyaretçiler için ilgi çekici olan ayakta duran duvarların görsel etkisine zarar vermemesi (Şekil 51) ve ilişkilerimizi bugüne dek özellikle iyi tutmaya çalıştığımız yerel çobanların itirazına neden olacak düzenlemeler içermemesi konularına özen göstermekteyiz.

Şekil 51. Andante Travel grubu Mayıs 2007'de gerçekleştirilen ziyaretlerinin odak noktalarından Kapadokya Kapısında. (07dpnc0206)

GELECEKTE YÜRÜTÜLECEK ARAŞTIRMA VE YAYIN ÇALIŞMALARI

Jeofiziksel Yüzey Araştırması ve Ulaşım Araştırmaları

Önümüzdeki yıllarda bahar aylarında bir kaç haftalık programlarla jeofiziksel yüzey araştırma çalışmalarının sürdürülmesi düşünülmektedir.

Şehir caddelerini kesen deneme açmalarının kazılmasına 2008 ve 2009 yıllarında da devam edilecektir. Böylece şehir mekanının nasıl kullanıldığını anlamak için üretilen simülasyonları test etmek ve şehri oluşturan yapı adalarının bir ya da bir kaç üzerinde yürütülecek kapsamlı bir kazı çalışmasını planlamak mümkün olacaktır.

Kerkenes'te Kapsamlı Kazı Çalışmaları için Uzun Vadeli Planlar

Kerkenes Dağ'da yürütülecek kapsamlı kazı çalışmaları için geleceğe yönelik programlar hazırlanmaktadır. Bu amaçla yeterli parasal kaynak ve başka araştırma kurumları ile işbirliği sağlanması için çalışmalar yapılmaktadır. Kazının ilk amacı, uzaktan algılama yöntemleriyle yürütülen yüzey araştırması ve ulaşım simülasyonu çalışmalarının sonuçlarına dayanarak seçilen bir yapı adasının tamamının temizlenmesi olacaktır. Ayrıca Saray Yapı Grubu ve Kapadokya Kapısında ek kazılar yapılması ve gerekli izinler sağlanabildiği takdirde restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Monografik Eserlerin Yayına Hazırlanması

C. M. Draycott, G. D. Summers ve Cl. Brixhe tarafından hazırlanan bu monografik eser tamamlanmış ve hemen sezon öncesinde Chicago Üniversitesi Oriental Institute Press tarafından yayınlanmak üzere kabul edilmiştir. Bu, Oriental Institute Press tarafından yayınlanacak bir özel Kerkenes Dağ Yayın Dizisinin ilk cildini oluşturacaktır. Önümüzdeki yıl monograf olarak yayınlanacak ve internet üzerinden ücretsiz olarak indirilmek üzere kullanıma sunulacaktır.

Ayrıca Kapadokya Kapısı kazıları konusunda bir monografik eser de yayına hazırlanmaktadır. Kule, duvar ve taş kaplı eğimli yüzeylerden (glacis) geçen mimari kesitler (örneğin bkz. Şekil 19) tamamlanmıştır. Kapının planı da kontrol edilmiş ve bu yaz gerçekleştirilen çalışmalar ışığında düzeltilmiştir. Ayrıca mimari restitüsyon/rekonstrüksiyon çizimleri hazırlanmıştır. Bu cildin 2008 yılında yayına hazır olacağı düşünülmektedir.

Bunlara ek olarak Saray Yapı Grubu üzerine hazırlanan ve bütün alanda gerçekleştirilen direnç yöntemiyle yüzey araştırmasını da kapsayan diğer bir monografik eser konusunda da ilerleme sağlanmıştır. Yapının Anıtsal Girişinde bulunan eşsiz mimari elemanlar üzerinde sürdürülen konservasyon ve belgeleme çalışmalarına devam edilmiştir. Bu cilt için mimari elemanlara ait parçaların tanımlanması, birleştirilmesi ve onarılması çalışmalarının tamamlanabilmesi amacıyla en az bir sezon daha süre gereklidir.

KERKENES DAĞ PROJESİ YAYINLARI

Yıllara Göre Kronolojik Döküm

Kerkenes Dağ İnternet Sayfası: <http://www.kerkenes.metu.edu.tr>

Bu internet sayfası bir uluslararası arkeoloji projesinin elektronik ortamda yayınlanması konusunda öneme sahip bir deneydir.

- 2007 Branting, S., Wu, Y. Srikrishnan, R. ve Altaweel, M. R.
“SHULGI: A Geospatial Tool for Modeling Human Movement and Interaction”, in M. J. North, C. M. Macal, and D. L. Sallach (eds) *Proceedings of the Agent 2007 Conference on Complex Interaction and Social Emergence*, ANL/DIS, Argonne, Illinois: Argonne National Laboratory, 475-487.
- 2007 Summers, G. D.
“Public Spaces and Large Halls at Kerkenes”. In A. Çilingiroğlu and A. Sagona, (eds) *Anatolian Iron Ages 6: The Proceedings of the Sixth Anatolian Iron Ages Colloquium Held at Eskişehir, 16-20 August 2004*. Peeters Press, Leuven, 241-259.
- 2007 Summers, G.
“Kerkenes Projesi 2004 ve 2005”, 28, *Kazı Sonuçları Toplantısı, 29 Mayıs - 2 Haziran 2006, Çanakkale*, Ankara, 13-26.
- 2007 (In press) Summers, G. and Summers, F.
Kerkenes 2007, *Anatolian Archaeology* 12.
- 2006 Brixhe, Cl. ve Summers, G. D.
Les inscriptions phrygiennes de Kerkenes Dağ (Anatolie Central), *Kadmos* 45, 93-135.
- 2006 Summers, G. D.
Architectural Terracottas in Greater Phrygia: Problems of Chronology and Distribution. In B. Avunç (ed.) *Hayat Erkanal'a Armağan: Kültürlerin Yansıması. Studies in Honor of Hayat Erkanal: Cultural Reflections*, 684-688. Homer Kitabevi, İstanbul.
- 2006 Summers, G. D.
Aspects of Material Culture at the Iron Age Capital on the Kerkenes Dağ in Central Anatolia, *Ancient Near Eastern Studies* 43, 163-201.
- 2006 Summers, G. D.
Phrygian Expansion to the East: Evidence of Cult from Kerkenes Dağ, *Baghdader Mitteilungen* 37, 647-658.
- 2006 Summers, G. ve Summers F.
Orta Anadolu'da Yozgat'ın güneyindeki Kerkenes Dağı kalıntıları bir görkemli Demir Çağı kentinin hikâyesini aydınlatıyor, *Arkeo Atlas* 5, 70-77.
- 2006 Summers, G. ve Summers, F.
Kerkenes News 9, 2006 – *Kerkenes Haberler* 9, 2006, METU Press, Ankara.
- 2006 Summers, G. ve Summers, F.
Aspects of Urban Design at the Iron Age City on the Kerkenes Dağ as Revealed by Geophysical Survey, *Anatolia Antiqua* 14, 71-88.
- 2006 Summers, G. ve Summers, F.
Kerkenes 2006, *Anatolian Archaeology* 12: 32-33 and covers.
- 2005 Summers, G.
“Research Design at Kerkenes: Perspectives at the start of the Third Millennium A.D.”, *News Letter* 4, 2005, *Bilkent University, The Department of Archaeology and the History of Art*, 32-33.

- 2005 Summers, G. ve Summers, F.
“Kerkenes Dağı Projesi 2003”, 26. Kazı Sonuçları Toplantısı 1.Cilt, 24-28 Mayıs 2004, Konya, 97-110.
- 2005 Summers, G. ve Summers, F.
Kerkenes News 8, 2005 – *Kerkenes Haberler* 8, 2005, METU Press, Ankara.
- 2005 Summers, G. ve Summers, F.
“Kerkenes 2005”, *Anatolian Archaeology* 11, 34-36.
- 2004 Summers, G. D. ve Summers, F.
“Demir Çağı Kenti'nin surları”, *ODTÜLÜ Sayı* 32, 16-17.
- 2004 Summers, G. ve Summers, F.
“The Kerkenes Project”, *Anatolian Archaeology* 10, 18-20.
- 2004 Summers, G., Summers, F. ve Branting, S.
“Megarons and Associated Structures at Kerkenes Dağ: an Interim Report”, *Anatolia Antiqua* 12, 7-41.
- 2004 Summers, G., Summers, F. ve Branting, S.
Kerkenes News 7, 2004 – *Kerkenes Haberler* 7, 2004, METU Press, Ankara.
- 2004 Summers, G., Summers, F. ve Stronach, D.
“Kerkenes Dağı Projesi 2002”, 25. Kazı Sonuçları Toplantısı 1.Cilt, 26-31 Mayıs 2003, Ankara, 183-194.
- 2003 Stronach, D. ve Summers, G. D.
“The Ashlar Building at Kerkenes Dağ: An Interim Report”, *Anatolica Antiqua* 11, 111-129.
- 2003 Summers, F., Atalan, N., Aydın, N., Basagaç, Ö. ve Uçar, G.
“Documentation of Archeological Ruins and Standing Monuments Using Photo-Rectification and 3D Modeling”, in Altan, M. O. (ed.) *Proceedings of the XIXth International Symposium CIPA 2003, New Perspectives To Save Cultural Heritage, Antalya, Turkey, 30 September – 04 October, 2003*, CIPA, Turkey, 660-668.
- 2003 Summers, G. D., Summers, F. ve Stronach, D.
“Kerkenes Dağı Projesi 2001”, 24. Kazı Sonuçları Toplantısı 1.Cilt, 27 -31 Mayıs 2002, Ankara, 449-460.
- 2003 Summers, G., Summers, F. ve Stronach, D.
“The Kerkenes Project 2003”, *Anatolian Archaeology* 9, 22-24.
- 2003 Summers, G., Summers, F., Stronach, D. ve Branting, S.
Kerkenes News 6, 2003 – *Kerkenes Haberler* 6, 2003, METU Press, Ankara.
- 2002 Aydın, N., Toprak, V. ve Baturayoğlu, N.
“The Geophysical Survey of an Iron Age City in Central Anatolia: Kerkenes Dağ”, in J. Albertz (ed.) *Proceedings of the XVIII. International Symposium CIPA 2001 Surveying and Documentation of Historic Buildings – Monuments – Sites Traditional and Modern Methods, Potsdam (Germany), September 18-21, 2001*, CIPA, Germany, 516-523.
- 2002 Baturayoğlu, N.
“The Survey and Documentation of the City Walls and Cappadocia Gate of the Iron Age Settlement on Kerkenes Dağ in Central Anatolia”, in J. Albertz (ed.) *Proceedings of the XVIII. International Symposium CIPA 2001 Surveying and Documentation of Historic Buildings – Monuments – Sites Traditional and Modern Methods, Potsdam (Germany), September 18-21, 2001*, CIPA, Germany, 100-107.

- 2002 Baturayoğlu, N., Summers, G. D., Summers, F. ve Aydın, N.
 “The Survey and Documentation of an Iron Age City in Central Anatolia: Kerkenes Dağ”, in J. Albertz (ed.) *Proceedings of the XVIII. International Symposium CIPA 2001 Surveying and Documentation of Historic Buildings – Monuments – Sites Traditional and Modern Methods, Potsdam (Germany), September 18-21, 2001*, CIPA, Germany, 407-414.
- 2002 Branting, S. ve Summers, G. D.
 “Modelling Terrain: the Global Positioning System (GPS) survey at Kerkenes Dağ, Turkey”, *Antiquity* 76, 639-640.
- 2002 Dusinberre, E. R. M.
 “An Excavated Ivory from Kerkenes Dağ, Turkey: Transcultural Fluidities, Significations of Collective Identity, and the Problem of Median Art” *Ars Orientalis* XXXII, 17-54.
- 2002 Summers, G. D., Summers, F. ve Stronach, D.
 “The Kerkenes Project 2002”, *Anatolian Archaeology* 8, 25-27.
- 2002 Summers, G., Summers, F. ve Stronach, D.
Kerkenes News 5, 2002 – Kerkenes Haberler 5, 2002, METU Press, Ankara.
- 2002 Summers, G. D., Summers, F., Stronach, D. ve Özcan, M.
 “Kerkenes Dağı Projesi 2000”. 23. Kazı Sonuçları Toplantısı 1.Cilt, 28 Mayıs - 01 Haziran 2001, Ankara, 439-448.
- 2001 Summers, G. D.
 “Keykavus Kale and Associated Remains on the Kerkenes Dağ in Cappadocia, Central Turkey”, *Anatolica Antiqua* 9, 39-60.
- 2001 Summers, G.
 “Simulation and Dynamics of an Ancient City”, *ArcNews* 23.2, 12-13.
- 2001 Summers, G. D. ve Summers, F.,
 “Kerkenes Dağ”. In A. M. Greaves and B. Helwing, “Archaeology in Turkey”, *American Journal of Archaeology* 105, 508-509.
- 2001 Summers, G. D., Summers F., Özcan, M. ve Stronach, D.
 “1999 Yılı Kerkenes Dağı Projesi”, 22. Kazı Toplantısı 1.Cilt, 22-26 Mayıs 2000, İzmir. Ankara, 211-228.
- 2001 Summers, G., Summers, F. ve Stronach, D.
 “The Kerkenes Project 2000”, *Anatolian Archaeology* 7, 22-23.
- 2001 Summers, G., Summers, F. ve Stronach, D.
Kerkenes News 4 – Kerkenes Haberler 4, 2001, METU Press, Ankara.
- 2000 Özcan, M., Summers, G. ve Summers, F.
 “1998 Yılı Kerkenes Dağı Projesi”, *XVII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 24-28 Mayıs 1999, Ankara*. Ankara, vol. II, 211-228.
- 2000 Summers, G. D.
 “The Median Empire Reconsidered: a View from Kerkenes Dağ”, *Anatolian Studies* 50, 55-73
- 2000 Summers, G. D.
 “Archaeology on the World Wide Web: Who Wants What?”,
<http://www.achemenet.com/pdf/colloque/summers.pdf>
- 2000 Summers G. D.
 “Kerkenes Dağ”, in Bienkowski, P. and Millard, A. (eds), *Dictionary of the Ancient Near East*, British Museum, London, 166.

- 2000 Summers, G. D.
“Kerkenes Dağı. Orta Anadolu’da Yer Alan Demir Çağı Kentinin Araştırılmasına Teknolojik Yaklaşımlar, 1993-1999”, *1999 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*, 119-150.
- 2000 Summers, G., Summers, F., Özcan, M. ve Stronach, D.
“The Kerkenes Project 2000”, *Anatolian Archaeology* 6, 22-24.
- 2000 Summers, G., Summers, F., Stronach, D. ve Özcan, M.
Kerkenes News / Haberler 3: 2000, METU Press, Ankara.
- 1999 Ertem, E. ve Demirci, Ş.
“Characteristics of Hittite Pottery Sherds from Sites in the Kızılırmak Basin”, *Journal of Archaeological Science* 42, 1017-1023.
- 1999 Summers, G. D.
“Medes, Lydians, the 'Battle of the Eclipse' and the Historicity of Herodotus”, <http://www.metu.edu.tr/home/wwwkerk/12propub/wwwpaper/eclbygds/index.html>
- 1999 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağı 1997”, *XVI. Araştırma Sonuçları Toplantısı: 25-29 Mayıs 1998 Tarsus*, Ankara, vol. II, 121-151.
- 1999 Summers, G., Summers, F., Özcan, M. ve Stronach, D.
“Kerkenes Dağ 1999”, *Anatolian Archaeology* 5, 19-22.
- 1999 Summers, G., Summers, F., Stronach, D. ve Özcan, M.
Kerkenes News / Haberler 2: 1999, METU Press, Ankara.
- 1998 Ertem, E., Summers, G. D. ve Demirci, S.
“An Archaeometric Study on Plain Ware Ceramics from the Hittite Period, Kızılırmak Basin”, in Alp, S. and Süel, A. (eds) *Acts of the IIIrd International Congress of Hittitology, Çorum, September 16-22, 1996*, Ankara, 197-215.
- 1998 Summers, G. D., Özcan, M., Branting, S., Dusingberre, E. R. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağ 1996”, *XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı: 26-30 Mayıs 1997 Ankara*. Ankara, vol. I, 627-659.
- 1998 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
Kerkenes News / Haberler 1998, Ankara (METU Press).
- 1998 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“The Kerkenes Dağ Project”, in Matthews, R. (ed.) *Ancient Anatolia*, London (BIAA), 177-194 and colour pls 29-30.
- 1998 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağ”, *Anatolian Archaeology* 4, 25-27.
- 1997 Korolnik, S. A.
“The Conservation of a Carved Ivory Plaque”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi: 1996 Yılı XI*, 173-196.
- 1997 Summers, G. D.
“The Identification of the Iron Age City on the Kerkenes Dağ in Central Anatolia”, *Journal of Near Eastern Studies* 56.2, 81-94.
- 1997 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağ”, *Anatolian Archaeology* 3, 23-25.
- 1996 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağ”, *Anatolian Archaeology* 2, 27-28.
- 1996 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağ 1994”, *XIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı: 29 Mayıs - 2 Haziran 1995 Ankara*, Ankara, vol. 1, 99-122.

- 1996 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağ 1995”, *XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı: 27-31 Mayıs 1996 Ankara*, Ankara, vol. II, 331-357.
- 1996 Summers, G. D., Summers, M. E. F., Baturayoğlu, N., Harmanşah, Ö. and McIntosh, E. R.
“The Kerkenes Dağ Survey, an Interim Report”, *Anatolian Studies* XLVI, 201-234.
- 1995 Gurney, O. R.
“The Hittite Names of Kerkenes Dağ and Kuşaklı Höyük”, *Anatolian Studies* XLV, 69-71.
- 1995 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağ 1993”, *XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı: 30 Mayıs - 3 Haziran 1994 Ankara*, Ankara, 567-582.
- 1995 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“Kerkenes Dağ Survey Project”, *Anatolian Archaeology* 1, 22-23.
- 1995 Summers, G. D., Summers, M. E. F. ve Ahmet, K. “The Regional Survey at Kerkenes Dağ: an Interim Report on the Seasons of 1993 and 1994”, *Anatolian Studies* XLV, 43-68.
- 1994 Summers, G. D.
“Kerkenes Dağ”, *Research Reports 1994*, BIAA, 18-20.
- 1994 Summers, G. D.
“Kerkenes Dağ 1993”, *Anatolian Studies* XLIV, 15.
- 1994 Summers, G. D. ve Summers, M. E. F.
“The Mountain Top City on Kerkenes Dağ (Yozgat) in Cappadocia”, *Arkeoloji ve Sanat* 62-63, 2-20.